

CATECHISMVS

PAVLINVS.

In vsum Scholæ Paulinæ conscrip-
tus, ad formam parui illius Anglici Ca-
techismi qui pueris in communipre-
cum Anglicarum libro ediscen-
dus proponitur.

LONDINI,

Excudebat Iohannes Windet, impensis
Matheæ Law, 1601.

STC
18249

OPTIMIS CIVIBVS, ORNA-
TISSIMIS QVE HOMINIBVS, MA-
gistro, Gardianis, Assistentibus, & reliquæ
Mercetorum Londinensium societati, scholæ Paulinæ
procuratrici piè viuere, vt piè
moriantur.

Vi potius operam hanc me-
am, quam in scholam Pau-
linam confero, vel commu-
ni omnium iudicio conse-
crarem, viri ornatissimi, quæ
vobis, vestræque societati, quorum fidei
scholam suâ Fundator ipse, vir & optimus,
& ornatissimus D. Ioannes Collettus, Ec-
clesiæ Paulinæ quondam Decanus tuen-
dam, conseruandamque commisit? Qui
in illis scholæ suæ statutis, quæ de admit-
tendis in eâ pueris ipse sua manu descrip-
sit, illud primum posuit, ne quis in eam à
primario præceptore, cui & omnem, &
omnium admissionem delegauit, vlllo mo-
do admitteretur, qui Carechismum Chri-

stianum antea, saltem Anglicè, non per-
dicisset: quiq; perfectè legere, mediocriter
scribere prius non pernouisset, Quorum e-
go trium rerum imperitiam licet scholis
grammaticis hostem insensissimam planè
cognoscerem, coactus tamen fui huc vsque
earum curam habere minorem, cum prop-
ter recens à me inchoatā in illa schola dis-
ciplinam, quàm multæ, vt in alijs eiusmodi
scholis, remoræ in ipso aditu solent impe-
dire: tum quia in scholæ ipsius sic attritæ
progressu nonnulla mihi incommoda se
obiecerunt, quæ accuratioris earum ob-
servationis viam penitus intercluderent.
Cæterum cum ea iam, vel impedimen-
ta sustulerim, vel incommoda superaue-
rim, admissionem certè puerorum decre-
ui ad ipsius fundatoris prudentissimam se-
ueritatem reuocare, ne Abcedariam
velle videar, quam ille grammaticam
scholam instituit. De lectione itaque ad-
mittendorum puerorum expedita, & scrip-
tione mediocriter saltem inchoata, quæ
admissionem debent præcedere, suo pri-
uatim loco curabitur: iam de Catechis-
mo.

mo. Quem quia vel non omnino, vel negli-
gentius omnino paruulis traditum, infu-
sumq; comperio, ne in ea officij fui parte
erga & Deum, & homines, maximè neces-
saria possent claudicare, carmine, coque &
styli genere aperto, ac simplici: & sine vlla
vel circuitione, vel obscuritate poetica faci-
li, à me conscriptum illis in primo scholæ
Paulinæ ingressu perdiscendum propono.
Quem ideo *Paulinum Catechismum* nomi-
no, quia in vsum scholæ Paulinæ eum con-
feci: ideò ex Anglico nostrum transfero,
quia Anglicam iuuentutem ab ipsa infan-
tia Ecclesiæ Anglicanæ doctrinam famili-
arem habere cupio. Quem tamen in pro-
uectioribus pueris meis, propter trium lin-
guarū Latinæ, Græcæ, Hebraicæ in eo cō-
iunctam societatem, & periodorum perspi-
cuam breuitatem externum cum bona no-
strorum hominum venia vsurpo. Scholam
meam à Catechismo incepti, ad pietatem:
quæ exordiendæ disciplinæ ratio omnium
piorum iudicio à primis Ecclesiæ Christia-
næ quasi fascijs semper fuit probata: vt quā
in reliqua vita studiosè persequi deberent,

illi à primo penè vagitu pueri insuescerent:
A carmine verò incepti, ad memoriam: quæ
docendi, discendiq; via omnium gentium
& consuetudine, & consensu ab antiquissi-
ma vetustate semper fuit vsitata, vt cum re-
rum argum-ntorumque scientia, numero-
si versus beneficio animis fideliter inhæren-
tium, quantitatum etiã in syllabis mensu-
ra, recteque pronunciandi in voce facultas
coniungeretur. Decreuerã huic operi meo
eius docendi, & totius etiã linguæ Lati-
næ commodissima ratione comparandæ
methodum attexuisse, quæ vt in cæteris, ita
in hac etiã lingua, Arte, Imitatione, Ex-
ercitatione continetur. Quæ tria si in ac-
quirenda linguarum facultate scienter, &
cum iudicio adhibebuntur, facilẽ omnino,
& non molestam earum acquisitionem ex-
hibebunt, siue docentis operam spectabis,
siue discantis studium: & in linguæ Latinæ
methodo inchoata, ad reliquas etiã lin-
guas pari facilitate adipiscẽdas viam com-
planabunt. Sed quia, sine nostræ com-
muni grammaticæ, quam ab authoritate Re-
giæ nominamus, correctione, nihil in eo
genere

genere percommode perfici præscribere
potest, ideò in aliud tēpus vniuersam illam
docendi methodum distuli, quam, quia
scholarum classibus pro earum ascensu ac-
commodabo, ideò omnibus eam scholis
gratiorem fore confido. Cæterum quòd ad
grammaticam illam communem attinet,
cuius emendationem scholis omnibus vti-
lissimam fore certè scio, præter alias etiam
circa ipsam causas, quæ vel cōcitatisimum
propensissimi ad communem reipublicæ
utilitatem animi impetum poterunt, non
retardare solum, sed etiam retundere, liber
ipse, vt propter vnitatis, concordie que in
docendo beneficium satis commodè appa-
ratur, ita propter methodum implicatam,
prolixitatem nimiam, confusionem sine de-
lectu molestam, breuitatē etiam alicubi no-
xiam, non ita vtiliter cōparatur. Verum e-
go hanc meam, quam pollicitus sum, ope-
ram è supra quadraginta octo annorum la-
bore, in hac puerorū nūc publicè aliquan-
do priuatim docendorū literaria provincia
coalitam, patriæ cōmuni & debere me, &
destinare profiteor, & præstiturum in me
recipio

recipio, si Deus mihi vitam longiorem, & magistratus rei faciendæ potestatem velit concedere. Sed de his rebus, & Catechismo Paulino hoc tempore satis: in quo quid præstiterim, vel ad doctrinæ ipsius perspicuitatem, dum nonnulla aliquando interfero: vel ad puerorū vtilitatem, dū ad illorum in vita regenda vsum præcepta accommodo, vel ad linguæ etiam puritatem, dū humi apertus repo, hominibus literatis censendum relinquo. Interim, vos, viri ornatissimi, mei, scholæq; Paulinæ diligentes Patroni pergitte mihi meisq; laboribus esse æquiores, ut & ego etiā ad cætera, quæ sine multo, eodēq; magno labore meo perfici non poterunt & scholæ Paulinæ bonū, vestræque societatis ornatū spectabunt, alacrius contendā. Deus vos, vestrāq; societatem ad rei & publicæ, & priuatę bonū diu incolumes tueatur Londini. Nouemb. 17. An. 1599.

Vestra dignitatis studiosissimus, vestro delectu in schola Paulina præceptor primarius,

RICHARDVS MVLCASTER.

Quo consilio Liliانا de moribus carmina
in schola Paulina retineri, doceri-
que velim.

Lilius ille schola Paulina gloria prima,
Primus enim in prima sede magister erat,
Carmine descripsit quadam praecepta Latino,
Quae voluit pueros discere prima suos.
Vt sic instructi laudatis moribus essent,
Et minus ad poenam triste pateret iter.
Quae conata viri tanti quia nolo iacere,
Illa volo pueros discere prima meos.
Nam ius fasque iubent ea fundamenta manere,
Quae prima in prima iacta fuere schola.
In quibus elucet generosi pectoris ardor,
Qui peperit pueris talia iura malis,
Namque boni pueri non ulla lege tenentur,
Omnia qui faciunt optima sponte sua.
Iura malis puerisque virisque seuera feruntur.
Omnia qui faciunt pessima sponte sua.
Inde illos voluit reuocatos Lilius huiusce
Carminibus, sed quis carminis usus erit,
Ni bona pro stimulo comitentur carmina virga,
Vnde suum accelerat tardus a sellis iter?

*Ille bonam, & merita donandam laude sementem
Fecit, qualis eam cumque secuta seges.*

**Gulielmi Lilij ad suos discipulos, monita
pædagogica, seu carmen de moribus.**

Q*ui mihi discipulus puer es, cupis atq; doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectum fuge, mollem discute somnum,
Templa petas supplex, & uenerare Deum.
Attamen in primis facies sit lita, manusque:
Sint nitide vestes, comptaq; casaries.
Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocarit,
Adsis: nulla pigra sit tibi causa mora.
Me præceptorem cum videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosq; tuos.
Tu quoq; fac sedeas, ubi te sedisse iubemus,
Inque loco, nisi sis iussus abire, mane.
At magis ut quisque est doctrina munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, scribes, at singula recte:
Nec macula, aut scriptis menda sit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, qua libris inseruisse decet.
Sæpe recognoscas tibi lecta, animoq; reuoluas:
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpe rogat, mea dicta tenebit.*

Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer queso, noli dediscere quicquam,
Ne mens te insimulet, conscia desidia.
Sisq; animo attentus: quid enim docuisse iuuabit,
Si mea non firmo pectore verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat:
Inuigila, & parata est gloria militia.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Nisi sit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus, & amittet spem simul ingenii.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio submissa voce loquëris:
Nobis dum reddes, voce canorus eris.
Et quaecunq; mihi reddes, discantur ad unguem,
Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat ullum:
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogo, sic respondere studebis,
Vt laudem dictis, & mereare decus.
Non lingua celeri nimis, aut laudabere tarda:
Est virtus medium, quod tenuisse iuuat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latine,
Et veluti scopulos, barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunq; rogabunt,
Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse breui reliquis, doctior esse queat.

Sed

*Sed tu nec stolidos imitare Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloqui.*

Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,

Quem non authorem barbara turba probet.

Grammaticas recte si vis cognoscere leges,

Discere si cupias cultius ore loqui:

Addiscas uterum, clarissima scripta virorum,

Et quos Authores turba Latina docet.

Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,

Nunc simul amplecti te Ciceronis opus.

Quos qui non didicit, nil prater somnia vidit,

Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.

Sunt quos delectat (studio virtutis honesta

Posthabito) nugis tempora conterere.

Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusque sodales,

Aut alio quouis sollicitare modo.

Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,

Insulso reliquis improbat ore genus.

Te tam prava sequi nolum vestigia morum,

Ne tandem factis premia digna feras.

Nil dabis, aut vendes, nil permutabis, emesque:

Ex damno alterius commoda nulla feres.

Insuper & nummos irritamenta malorum,

Mitte aliis: puerum nil nisi pura decent.

Clamor, rixa, ioci, mendacia, furti, cachinni,

Sint procul à vobis, Martis & arma procul.

Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum:

Est vitæ, ac pariter ianna lingua necis.

Ingens crede nefas, cuiquam maledicta referre:

Iurare

*Iurare aut magna numina sacra Dei.
Demq̃, seruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum, quoties isque rediſq̃, feres.
Effuge vel cauſas, faciunt quacumq̃, nocentem,
In quibus & nobis diſplicuiſſe potes.*

*Peroratio, in qua monetur pueri, vt ſponte ſua
præcepta Liliانا ſeruent, ne ad ea ſeruanda
metu cogantur: vbi etiam docetur metus, vel
in media clemētia, perquam eſſe neceſſarius.*

H*is ego te monitis parentem ſedulus hortor,
Sponte tua vt ſanis moribus eſſe velis.
Ne tibi ſi duram non flectet gratia mentem,
Cogatur mollem findere virga cutem.
Illud enim extremum, quò diſciplina refertur,
Tendit eò, pueros ne ſinat eſſe malos,
Quod ſi non poterit clemens præſtare magiſter,
Quo poterit, ſaluo iure, ſeuerus habet,
Nam Deus in prima primos cum lege parentes
Ne comedant mortis præuia poma vetat,
Nonne docet ſuncire metu decreta? magiſtris
Nonne dat in pueros virgea ſceptra malos?
Atqui hoc ille metu legem prætexuit illam,
Cum iam expers omnis criminis eſſet Adam.
Tuq̃, metum exilio mulctabis? abire iubebis
Improbis e noſtris verbera iuſta ſcholis,
Cum peccarit Adam, pueros cum iſfecerit omnes?*

Na sua peccator flagramicetur Adam.
Nec tamen illa bonus metuat puer, ut neq̃, tristem,
Cum peccata luit pendula turba, crucem.
Lesam se queritur res publica, se quoq̃, lesam
Res priuata, metum cum puer excutiet.
Qui licet egregius sit moribus, indole rara,
Dives & ingenii dexteritate boni,
Improbis euadit liber, pulsoq̃, timore
Impuni credet cuncta licere sibi.
Nec sese in sese renocat, sed prouolat extra,
Et passim nugas expatiatus agit.
Verum qui metuet, solum meditabitur illud,
Quod sibi propositum, quo meditetur, habet.
Inde hominum varia species: qui prouolat extra,
Ingenii fiet mobilitate leuis.
At qui constanter meditat, quicquid agendum,
Ingenii fiet nobilitate grauis.
Inchoat a numeris studium puerile, probatq̃,
Hac ratione Plato, quale sit ingenium,
Namque puer numeros, quorum non vlla videtur
Forma, cito, arripiens, quod libet, arripiet.
Quod nunquam faciet, quantumvis ingeniosus,
Ni circumscribat septa tenenda metus.
Ingenium, primis quod non depascitur annis,
Pluribus insanum luxurianter aget.
Qua vitis fecunda? quod aruum fertile? quauis
Arbos ad fructus non minus apta bonos?
Si non agricola callosa coarceat arte

Dextera, ne faciant irrita vota sibi?
Sic & inutilibus priuatur frondibus arbor,
Pingue nec amburens laeserit herba solum.
Si puerum cupiet plenis adolescere ramis,
Vt letus carpat suauia mala, parens,
Amputet agricolante manu, quaecunq; nocebunt.
Quando erit in primo plantula vere recens
Nam priuata domus frustra compefcet ady
Quem non continuit cautior ante metus.
Sed neq; qui regnat folio sublimis in alto,
Quiq; magistratus inferioris erit,
Inueniet sibi parentes atatis adulta,
Quos non continuit instior ante metus.
Vt schola, prudentem sibi si sit naeta nagistrum,
Obsequium regi sit paritura suo.
Quique metu didicit iuuenis parere, puerq;
Grandibus imperiis officiosus erit.
Est tamen & mater virgamq; metumq; perosa,
Quae panget nato verbera nulla suo.
Ille meus sola flectentur voce, Magister,
Et terget lachrymas ista locuta suas.
Est & praeceptor, qui pra mercedis amore
Nulla paciscetur flagra probare, lenis.
Nec soleo virgis uti, nec verbere lator,
Orbilius dici res odiosa nimis.
Sicq; docere tamen magnus labor: ista loquetur,
Sentiatur ut clemens aurea dona manus.
Quo stolidus vitio pueros corrumpit vterq;
Blanda licet Siren uelet vtrumq; nefas.

*At nulla dignus talis mercede magister,
Dignaque vix ullo pignore mater erit.
Et tamen in venia peccat minus illa, magisque,
Præceptor fatuus, mater inepta minus.
Illa suum duce natura pratexet amorem,
Ille suum turpi crimen auaritia.
Cuius cum illecebra sic implicuisse videntur,
Vt suum penitus negligat officium.
Præferat & questum patriæque Deoq, pudendum.
Nec matrem monitis ad meliora vocet.
Quæ semel audita prudentis voce magistri,
Ipso iudicii pondere victa solet.
Hos præceptores aliquando Academia mœrens
Sentiet, immò illos sentiet ipsa parens.
Quæ sibi cum natum rudiorum senserit, inde
Colliget, à sano quid sit abesse metu.
Interea orbatur ducibus respublica doctis,
Pondere pro solido plena leui palca.
Talis enim nunquam solidum clementia fructum
Proferet, inculta fertilitate soli.
Quod si quando aliquis melior puer exeat inde,
Debet studio, sic didicisse, suo,
Non opera, aut methodo sibi præcipientis, in aurum
Qui defixa suæ lumina mentis habet.
Nec tam profectum pueri meditatur hominum,
Quam sibi quo locus turgeat are suus.
Nec tamen ille, metum qui tanti censet habendum,
Vel longo virgam donat honore breuem:
Inustum vult esse metum, virgamque tyrannam,
Temperiem*

*Temperiem prudens censor utriq; dabit.
 At iustum esse metum, virgamq; licere, probabunt,
 Ipsa hominum leges, ipsaque iura Dei.
 Sanctio quas claudens multis, pœnaque minaci,
 Efficit, ut firmo ius stet ubique loco.
 Sic corrupta hominum natura requirit, habetque,
 Pro remora contra pessima quæque metum,
 Immò requirit idem, quæ incorruptissima, frenum,
 Ne cupiat pulso pessima quæque metu.
 Sic quicumque malus, metuat, bonus ut velit esse,
 Et quicumque bonus, ne velit esse, malus.
 Sic metus à teneris, perque ipsa crepundia reptant,
 Vberis Atummi pinguis farra metet.*

CATCHISMVS PAVLINVS.

Quærens. Respondens.

Q. Quid tibi nomen? R. Iôannes. Q. Quis-
nam indidit illud?

*R. Qui suscepunt, imposuere mihi.
 Cum sacra prima tinctura mergerer undæ.
 Sordida fœlici crimina lotus aqua.*

*Vt fierem Christi membrum, regniq; coheres
 Cœlestis, patris progeniesque Dei.*

*Q. Baptismi triplicem fructum percipis. At cur
 Primas in primo limine nomen habet?*

*R. Vi Domini famulatum iniens, sic scribar in illo,
 Qui tenet ad vitam nomina nata, libro.*

B ii

Inde

I
 Cur a nomi-
 ne incipiat
 Catechis-
 mus.
 Luc. 10. 20.
 Phil. 4. 3.
 Apo. c. 3. 5.
 20. 12. 21.
 27.

CATECHISMVS,

Vnde suos quando iudex censebit Iesus,

Mat. 20. 12. In sacro inueniar nomen habere libro.

2 Cumque Deus dicat se illum de nomine nosse,
Cui fauet, in paruo pondere nomen erit,

Exo. 33. 12. Quod cum noticia Domini testatur amorem,
A prima incipiens tessera grandis aqua?

3 Quinetiam dominus rationem nominis ipse,
Et quoniam titulo quisq; vocetur, habet.

Luc. 1. 13. Hinc & Ioannes & magni nomen Iesu,

Mat. 1. 21. Virtutem titulo significante suam,

Parta salus homini misero dat nomen Iesu,

Quod dat Ioanni gratia vera Dei.

Zacharia nomen cognatio tota poposcit,

Mater Ioannem sancta vocare iubet.

Ille sui memorem titulus prior indicat, atqui

Posterus authorem nominis esse, Deum

Esa. 55. 7. Sic sua consiliis, quamuis sint optima, nostris

9. Admonet omnipotens anteferenda Deus.

4 Et pueri pulchro donati nomine turpem

Secula debet, cura cauereⁿ potam.

Quem quoniam obrepens obliuio sapius vrit,

Virtutem in memori pectore nomen alit.

5 Ne memores magni possent prestare Iehoua,

Dan. 1 7. Cuius in illorum nomine nomen erat,

Nobilium iuuenum Babylonius ille Tyrannus

A vero in vanas nomina vertit opes.

Qui prius Azarias, Domino auxiliante, vocatus

Dictus abednego, seruus honoris, erat.

Sic etiam reliquos titulo splendoris inani

PAVLINVS.

A vero valuit dissociare Deo.

Inde docens, quantum ad vitam conducat honestam,

Nominis admonitu scire timere Deum.

Inq̃ prophetarum libris quam sepe monetur

A Domino populus cladis adesse dicm,

Nominis indicio puerilis, vt inde probetur

Vis magna in prima nominis esse nota.

Indita quinetiam pueris sunt nomina passim

In sacris Dominum testificata libris,

Aut aliquem certè veræ virtutis honorem,

Nomina vt ad mores sint monumenta pios,

Hinc Domino princeps Israel dictus ad ipso,

Imposuit proli nomina fausta sua.

Hinc Titus à pœna, ne peccet, Timotheusq̃

A summi vero dictus honore Dei:

Mentis enim officium puerorum nomina dictant,

Corporis vt formam picta tabella refert.

Ipse modum numerus superabit, si modo pergam

Omnia, qua in sacris enumerare libris.

Hinc reor antiquos primo in baptismo patres,

Sic nomen pueris imposuisse suis,

Eius vt admonitu meliores vsque cauerent,

Turpiter insignem dedecorare notam.

Quam rem prima cutis cum circumcisio prima

In pueris faceret Mosis ab ore suis.

Succedens Baptismus ei feliciter audet,

In prima pueris indere nomen aqua,

Inde Catechismus Christum docturus Iesum

Vestibuli in primo limine nomen habet.

6

Esa. 8.

Hos. 1.

7

Gen. 32.

Gen. 30. 8

31

8

9

CATECHISMVS

*Q. Ista quidem rectè: at primo in baptismo primi
Cur, qui susciperent, instituere patres?*

*R. Tota erat, ut nunc est, baptismi Ecclesia testis,
Sed susceptorum propria cura fuit.*

Qui curatores habet omnes, non habet ullum.

Socordiq, manu publica spreta iacent,

Vera fides igitur multis agitata procellis,

In quibus infantum deperiere patres,

Instituit certos quosdam, qui patribus orbos

In vera infantes erudiere via.

Quos ut ad incertos per mille incendia casus

Compositos sciret concio sacra prius,

Ingenti studio prudenter cauit, ut ipsos

Vinciret certa sponsio prima fide,

Queis reliqua ad victum, cui tota Ecclesia partem

Contulerat, solitum suppeditare fuit.

Donec eos atas sic prouexisset, ut ipsi

Victum omnem possent suppeditare sibi.

Et nostri veteris seruant vestigia cure,

Qua se promissi religione ligant.

Nec satis in veros operam transferre parentes,

Quam coram Domino te subiisse liquet.

Immo quam Domino, cui sit promissio, debes,

Nam Domini partes voce minister agit.

Qui nostris hodie mos susceptoribus, ut se

Suscepti exortes fœderis esse putent.

Cum dixere semel patribus se tradere curam,

Ipsis in sacro que data fonte fuit.

Nam qui suscipiunt, promissi iuro tenentur,

2
ur fuerint
stituti sus-
ptores in
aptismo.
iginus. 8.
Petro
ontifex
omanus
ætrus Mar
yr in locis
e baptis-
mo classe 4.
ap. 8.

Et

D

Si quo deficiat cura paterna modo,
 Curare, ut sanctis instructus moribus infans
 Promisso hac ipsos liberet arte suo.
 Multaq; præterea pro consuetudine gentis,
 Proq; modo patria legis obire decet,
 In quibus usus erit multusque, & magnus eorum,
 In primo tibi qui fonte fucere vades.
 Vnde mihi ratio de susceptoribus ista
 Consilio patrum visa manere bono.
 Et quamuis hodie non sic quatiatur, ut antè,
 In Christum à primo fonte recepta fides,
 Multa tamen possuntq; solent que occurrere, pubes
 Ut susceptorum paruula poscat opem.

2. Qua promissa illic? qua cura vicaria, pro te
 Quam susceptores tum subiere tui?

R. Sunt tria, quæ pro me tum suscepere futura:
 Quorum illud primum, ut Dæmona respuerem
 Cui captiuus Adam, contracta ab origine culpa,
 Tradiderat seruum seque, suumque genus.
 Nec quicquam illius sequerer, pompanè superbus,
 Inflata efferrem mobilitate caput.

Ne caro pruritus nimii feruore furentem
 Iussa voluptatum cogeret vlla sequi.
 Ne mundus tumidi cacans caligine fumi
 Truderet in foetus ambitione plagas.
 Vnde fides primi baptismatis irrita mortem.

Ne miserum faceret rursus obire nouam.
 Tum quoniam deuota fides primaria Christo,
 Eam caput ablueret lotio prima meum,

Quid ab il-
 lis suscep-
 in Baptism-
 pro infan-

Rom. 5. 12

CATECHISMVS.

Pluribus articulis, & pleno corpore constat,
 Quos omnes debet scire fidelis homo,
 Et cum norit eos, constanter credere notis,
 Hoc me facturum cura secunda fuit.
 Utque unum triplici agnoscens sub nomine numen,
 Quaeque solent veram verba docere fidem.
 Legis in obsequium diuina promptius irem,
 Quae susceptorum tertia cura fuit.
 Nam quia profuerit pueris, inopi³q; iuuenta
 Ad vanam articulos edidisse fidem,
 Si non officii laudatis moribus illos
 Ad vita referant ultima fata sua?

Infantium
 promissa de
 seruandi
 hiis quae sus-
 ceptores in
 baptismo
 pro ipis
 promiserunt.

Q. Et tibi non credenda putas, faciendaq; cuncta,
 Nomine sponsores qua pepigere tuos?
 R. Credo lubens: faciamq; Dei modo gratia vires.
 Dionetur puero suppeditare suas.
 Cui sum lo grates imo de pectore summas,
 Quod puerum inter eos me numerare velit,
 Quos ad caelestis regni inuitauit honorem,
 Demonis ereptos faucibus ante mali.
 Quae mihi conditio gratis oblata perennes
 Exprimit ad caeli regia tecta preces.
 Ut saluus fieri cupiam, dum vita manebit,
 Et Dominum moriens posse videre Deum.
 Q. Credere te fidei articulos, & discere velle
 Pollicitus nunquid commemorare potes?
 R. Quid ni commemorare queam, quos sapius uno
 Quoque die soleo commemorare mihi?
 Est pater Omnipotens caeli terraq; creator,

Symbolum
 fidei.

PAVLINVS.

In quem credo, Deum quippe patremq; meum,
 Nec minus in Christum credo constanter Iesum,
 Qui patri proles vnica, & vna Deo,
 Vnicus & nobis Dominus, cui matris in aluo
 Conceptum sanctus spiritus esse dedit.
 Qui natus Maria de matre, & virgine (virgo
 Nam iam facta parens immaculata manet)
 Passus & iniusti sub iudicis ore Pilati.
 Culpe illum fassi nullius esse reum,
 Deinde cruci affixus, post mortuus atque sepultus,
 Et loca descensus inferiora petens.
 Vt quaedam efficeret, sibi soli * nota, patriq;
 Scripturis faciens sed sine voce * fidem
 Agmina deseruit morti subiecta resurgens,
 Cum pulchro micuit tertius ore dies.
 Quadraginta dies in terris deinde moratus
 Ascensu in caelum nobile cepit iter.
 Patris vbi dextram claudens, sessuq; triumphans,
 Nobis & Deus est, & Mediator homo.
 Vnde iterum veniet viuus, & morte peremptis
 Index, post soli tempora nota patri.
 Spiritus est etiam, quem ad sanctificanda piorum
 Pectora, quos caeli vita beata vocat,
 Emittunt pater, & patri par Christus Iesus
 Filius, hinc sancti nobile nomen habens,
 Quod, Deus & penitus macula secretus ab omni
 Cultores faciat labe carere suos.
 Credo in eum, per quem totū qua sparsa per orbem
 Connolat ad veram turba vocata fidem,

1. Amb. &
 Iero in Eph
 4. 8.
 Cōtra Cle-
 men. Alex-
 drium. qu
 1914.
 Ait Apost.
 6. Christum
 apud Infe-
 ros prædi-
 care.

Cui

CATECHISMVS.

Cui vel iustitia tectas, vel sanguine lotas,

Ipse suo sordes Christus obesse vetat.

Hac electorum soboles communia sentit

Omnia, quies Dominus pectora sancta beat:

Quae duo tam purè credo, quam credo remitti

Illis peccatum, quos inuat esse pios.

Quinetiam credo, caro quod tum nostra resurget,

Ultima iudicii cùm tuba poscet eam.

Quodque pii aeterna potientur munere vita,

Damnata ad poenas impietate pares.

Hac sunt, quae per eos dixi me credere, quaeque

Certus constanti singula credo fide.

Q. Articulos fides perfectè scire videris,

Sed quid præcipuè hinc te didicisse putas?

R. Hinc in eum, per quem spaciosi machina mundi

Facta fuit, patrem credere disce Deum.

Tunc in eum patri qui filius, & Deus idem,

Humani generis morte redemptor erat.

Deinde in eum, sanctus qui spiritus inde vocatur,

Quod faciat nobis pectora sancta, Deum.

Quae tria distincto sunt nomine nota, sed unum

Vera omnino Deum simplicitate notant.

Q. Istis nituntur gradibus quicunque fidelis,

Sed qua certa gradu nititur ipsa fides,

Fidei ipsius

Fides è qui-

bus.

Vi credatur eo credenda haec omnia, quaeque

Res fidei faciet, ut sit habenda fides?

R. 1. Vera Dei ipsius vox, & mandata prophetis

Credita, perque omnes scriptio ducta patres,

Confirmante eadem nobis interprete Christo,

Qui

PAVLINVS.

Qui totum proprio sanguine sanxit opus,
 Præter tot fidei testes, quos sæua tyrannis
 Discerpfit mira cum feritate fremens,
 Cogeret ut fractos Christumq, Deumq, negare,
 Fortia nec potuit corda domare tamen,
 Quin Christum, Christiq, patrē constanter amarent,
 Atq, faterentur, quæ mihi dicta prius,
 Hanc fidei fecere fidem, quæ gratia vitæ
 Vera docet miseros dulce salutis iter.
 Præerea Deus omne bonum largitur, & idem
 Punit decursu temporis omne nefas
 Cumque scelus summum sit mens incredula, pœnam
 Qui vitare volet, debet habere fidem.
 Denique cum claudas vitam, qui inceperis, ecquid
 In vita vitæ suauius esse potest,
 Quam dono fidei, cælum, sedesque beatas
 Ipsumq, ante oculos semper habere Deum?
 Et ratione pia sic hanc traducere vitam,
 Ut post æternæ compos ouare queas?
 Quod fidei solius opus, cui cætera cura.
 Vitæ ergo nobis ianua sola fides.
 Quin & homo gens plena malis, animalq, superbum,
 Semoto cupiens libera colla iugo,
 Quem rapit infans furiosa licentia cursu,
 Per quod non audeat turpiter ire nefas?
 Sed Deus ultrici metuendus, & agnitus ira
 Per veram cohibet facta scelestæ fidem.
 Unde voluntatis vitiosa vulnera vitans
 Debet fidei munera saluus homo,

Ergo

CATECHISMVS.

Ergo fidem fidei primum scriptura, deinde
Ipsa pie vite gratia sana facit.

2. Quidquid vera fides credendum postulat, illud
Intra thesaurum pectoris omne tenes.

Non solum articulos fidei fundamina nostræ,
Verum unde articulis detur habere fidem.

Est autem ulterius pergendum: nam reor ista
Mortua, nec Domino complacitura Deo,

Ni verè facias, primi quæ in fonte lauacri
Sunt promissa tuo nomine, an illa tenes,

Quæ lex officii, fidei quæ effecta docentur,
Vna sibi nomen vendicat unde fides?

R. Illa decem Domini, quæ scripsit dextera, quæque
Præcepit populo iura tenenda suo.

Solus ego Israel tibi sum Dominusque Deusque,
Cui soli debes vinere, solus ego.

Ex Ægyptiaca qui te tellure reduxi,
Ut tua, serua prius, libera vita foret.

Nolo Deos habeas alios, ne læsus & ira
Percitus excindam teque, tuosque Deos.

Sunt etenim verè nulli, licet impius error
Donarit titulis nomina vana sacris.

Quæ verè est hominum peccantium pœna, relicto
Qui veri cultu, & religione Dei,

Se vel demonibus seruos addicere gaudent,
Vel, quibus est nullus sensus, imaginibus,

Ut vero seruire Deo qui nolit, in ista
Præcipiti fatuus ludicra mente ruat.

2 Nolo tibi facias omnino sculptile signum,

7
Decem Dei
mandata.
Exod. 20.

Vel

PAVLINVS.

Vel formam, ullius qua sit imago rei,
 Quam cœlū capiet sursum, vel terra deorsum,
 Vel terrā inferior qualibet unda teget,
 Quæ veto, ne expanso prostratus corpore adores,
 Nene colas manibus numina facta tuis.
 Solus ego tibi sum Dominus Deus, omnia forti,
 Qui verbo feci, quique guberno manu,
 Qui transferri alio mihi propria, non siue pœna.
 Zelotes vlla conditione sinam.
 Qui sceleratorum cernens malefacta parentum,
 Quæis erat in nullo nomen honore meum,
 Natorum natos, & qui nascentur ab illis,
 Visito, quò pœna patria facta luant,
 Quem contra illorum proles millefima patrum,
 Munifica capiens præbita dona manu,
 Inueniet mitem, mea qui præcepta secuti
 Excipient pleno nomen honore meum.
 Nolo Dei Dominiq, tui temerarius vllò
 In vanum accipias nomina sacra modo.
 Ne nimis audacem venerandi nominis vsum
 Seu res vrget eo seria, siue iocus,
 Supplicio grauiore luas, quia non erit insons
 Is mihi, qui tantum nomen inane facit.
 Nolo tibi è memori labantur sabbata mente,
 Cum tibi, cumque tuis sacra tuenda quies.
 Ex tibi cedo dies, quibus illa operabere, qua te
 Spectant, quæque tuum iure putantur opus
 Sed Domino sacrata Deo lux septima, in illa
 Non facies vllum, quod tibi seruit, opus

Vei

CATECHISMVS.

- Vel tu, vel sexus utriusque ex te edita proles,
 Vel seruus Domini, serua vel vlla tua,
 Sed neque iumentum, neque qui peregrinus habebit
 vlla intra portas hospita tecta tuas.
 Sex etenim Dominus cœlum, terramque diebus,
 Et mare, quæque in eis, omnia fecit ea.
 Verum quando dies effulsit septima, in illa
 Desuit omnipotens plura creare Deus.
 Vnde quiescenti Domino lux septima sacra,
 Qui benedixit ei, & sanctificauit eam.
 5 Terrestres habeas, volo, summo in honore parentes;
 Ille mihi, qui illis, officiosus erit.
 Nam qui oculis visos nulla pietate parentes
 Excolit, inuisum qui colet ille Deum?
 A quo patre patres deriuant nomina nostri,
 A quo patre sui munus honoris habent:
 Præterea quonam pacto reueretur illos,
 Quos iubet officii præpositura coli,
 Vel cani capitis commendat gratia, nullo
 Qui patrium ingratus nomen honore colet?
 Namque parentalis titulus completitur omnes,
 Quos habet ut nostros ciuicus ordo patres,
 Hos igitur debes omnes reuerenter habere,
 Erga illos ut sit plenus amoris honor.
 Sic longæuus eris, dum te data terra tenebit,
 Semper victurus, cum moriere semel.
 6 Non te, non alios ferro, linguaue necabis
 Quo potes admissi criminis esse reus,
 Si velfama tui vicini laesa, cruore*

Fusus in vltoris perfonet aure Dei.
 Deniq; quicquid erit, rabidam quod nutriet iram,
 Vel quo proximitas leſa requireret opem,
 Omne illud facias nolo, cum occidere nolo;
 Quo vicinorum ſit tibi chara ſalus.
 Vt meus eſſe queas, nunquam mœchaberis, auſus
 Sacra maritalis rumpere vincla thori.
 Sed neque te efframi tiſſet amore libido,
 Vt præceps ineat deuia ſcorta furor.
 Neu te externa caro, quam nullam attingere debes,
 Suadeat impurum commaculare caput.
 Quippe mei tandem cultus euadet adulter,
 Huius adulterii quiſquis amator erit.
 Furtum non facies vlla ratione trahendo
 Ad te, vel vi, vel fraude aliena bona.
 Nam cuiſcunque dedi quicquam, volo ſuppetat illi,
 Poſſit vt inde mei muneris eſſe memor:
 Sed quicunque manu violenta, aut fraude maligna
 Inuolat in iuſtas proximitatis opes,
 Ille ſibi acceptum referet, manuiq; rapaci,
 Quicquid ab ingenio pellice nactus erit,
 Non mihi quem à iuſtis Dominis poſſeſſa vetantem
 Eripere, impunis nemo latere poteſt.
 Contra vicinam volo ne ſis teſtis iniquus
 Dum cupis eſſe aliis æquus, iniquus ei.
 Namque ego Patronus veri mendacia damno,
 Et fallax odio proſequor omne caput.
 Nam qui fraude homines conſuerit fallere, credet
 Ipſum ſe circum poſſe venire Deum.

CATECHISMVS.

10.

*Sed me non poterit cui rerum peruia claustra
 Quisque occulta oculis omnia cerno meis.
 Nec solum veto, ne facias, quacumq; vetantur,
 Sed ne vel cupias, quae cupiendae nego.
 Quarum etenim rerum vitiosa est actio, earum
 Quae ratione potest esse cupido bona?
 Nolo igitur cupias, quas proximus incolit, aedes,
 Non, quae legitimo foemina iuncta thoro,
 Non, qui seruit ei, non quae ancillatur eidem,
 Vectoremue asinum, ruricolamue bouem.
 Deniq; quicquid erit, quod proximus occupat, illud
 Ne cupias vitio mentis habere tibi.
 Sic animus purus tibi murus aeneus, & sic
 Dives eris nunquam deficiente penu.*

*Q. Haec praecepta decem video te scire, sed inde
 Quidnam praecipua commoditatis habes?*

*R. Inde Deo primum disco seruire, deinde
 Quo mihi vicinum prosequar officio.*

*Q. Quod tandem obsequium, quaeue officiosa voluntas
 Qua Dominoparens esse iubere Deo?*

*R. Vt credens in eum timeam esse odiosior illi,
 Vt solum pleno pectore totus amem.*

*Vt cultu merito venerer, spe totus in illa,
 Vtque illi grates officiosus agam.*

*Vt cum dura meas superans angustia vires
 Sternit, in auxilium, praesidiumq; vocem.*

*Vt purum illius verbum reuerenter honorem,
 Excipiens flexo caelica dicta genu.*

Vt submissus ei cupiam seruire, quousque

Conclu-

Duo officii
 a e manda-
 tis.

9
 Officium
 erga Deum

PAVLINVS.

Concludam vitæ tempora summa mea.

*Q. Officium quodnam poterit tibi proximus à te
Poscere, ut id fiat, precipiente Deo?*

*R. Vt parili similes nos complectamur amore,
Neue ulli faciam, nolo quod ipse pati.*

*Vt patrem matremq, meam studiosus honorem,
Omni illos opera consilioq, iuuans.*

*Vt Maiestati regali, cuiusq, ministris
Obsequar, & merito mitis honore colam.*

*Vt me subiciam patientius omnibus illis,
Quos mihi honorandos prepositura facit,
Dum formare rudes, vel honestis artibus artus,
Vel quauis alia re meliore student.*

*Ne facto, dictone alios offendere, neue
Fallax impuris moribus esse velim.*

*Ne fraudes, odiumue latens sub pectore celem,
Irritemue meas ad mala furto manus.*

*Vt mala mendacis fugiam conuitia lingue,
Seu clam, seu coram fundere verba velim.*

*Vt puer in studiis, & honestis moribus omnem
Vitam animo purus, corpore castus agam.*

*Vt mihi iure meum cupiens acquirere victum,
Non cupiam alterius ditior esse malo.*

*Vt quodcunq, genus vitæ diuina voluntas
Me velit, & qua vult conditione sequi,*

*Sic in eo verfer studiosus, ut omnia præstem,
Solaq, quæ Domino grata futura Deo.*

*Hac bene, sed cupio particularius illa
Exponi pueris quæ facienda bonis.*

Officium
erga pro
mum,

51
recepta
decem ad
uerborum
lucationē
ecommo-
ata.

*Illis sunt etenim morum praecepta bonorum
Tradita, quae in variis edita cerno libris.*

Quorum sunt praecepta decem primaria fontes,

Quae cupio capiti reddita quaque suo.

Non etenim solis hac precipiuntur adultis.

Quos perfecta aetas scire docebit ea:

Sed pueris etiam, quorum immaturior aetas,

Matura indigeat precipientis ope.

Idcirco cum tam plene percurreris illa,

Quaeis matura aetas discat amare Deum,

Illam doce, per quam proprie immaturior aetas

Mandatis parens est placitura Deo.

Vel, monitis si non verè auscultauerit istis,

Lugebit tanto displicitura patri.

R. Sic faciam, facilique via decurrere nitamur

Possit ut illorum, qui legit, esse memor.

1. Vult Deus esse Deus solus, causamq; voluntas

Ipsa suam secum, cur mereatur, habet.

Libertatis enim, titulo, quae non bona claudit?

Nomine ut Aegypti continet omne malum,

Corpora quo captiua gemunt, animae premuntur

Seu Satan Dominus, sine cruentus homo.

Hinc ita concludit, bona qui omnia largiter offert,

Et mala dispellit, solus is esto Deus.

Quod si alios finges, vano tibi nomine finges,

Qui nec profuerint, obfuerintque tibi.

Quando petes, audire putes? at cetera nulla

Ni capiat facili, qui Deus, aure preces.

Hunc

D
12
Mandatum
primum.

C
er

Hunc si ignorabis talem, vel spernere notum
 Audebis, meles quanta futura mali:
 In reliquis quicquid peccabitur, effluet inde,
 Aetas quod Dominum nesciat ista Deum.
 Vnde sibi auxilium poscet, quo discere possit,
 Quicquid honestatis suadet amare schola,
 Vnde etiam à vitio prudens terrebitur omni,
 Armatum rapido cum legit igne Deum.
 Hinc præceptorum labor, & pia cura parentum
 Non sola Dominum voce docere Deum,
 Sed mediis illis etiam melioribus uti,
 Quæ paruos animos ad pia facta vocant.
 Hac mediū in partes deduco quinq; nec illis,
 Plura peto, quamuis plura petenda putem?
 1, Prima catechismi cura est, ut noscere discat
 Impressa verum religione Deum:
 Qui pater & Dominus, qui Maiestate verendus
 Vere vnum in triplici nomine numen habet.
 Qui molles puerorum animos & mitia corda
 Vera virtutis cognitione beat.
 Vt tenera ætatis fundatum robur in ore
 Ipsius in laudes fortius ire queat.
 Qui beat hanc nobis vitam, donatque futuram,
 In qua nil præter gaudia sola sonat.
 Quem pueri debent super omnia semper amare
 Quod Dominus tantum Christus amavit eos.
 Ut per eos animi fastum pessundaret omnem,
 Ut per eos cæli suauē doceret iter.

Cū Vt

13
 Quinque
 pietatem
 pueris in-
 rendam
 cessaria.

Catechis-
 mus.
 Psal. 8. 3.

Mat. 18. 3
 Luc. 18. 1

CATECHISMVS;

Ar. 8. 3. *Vt per eos veri capitales sterneret hostes.*

Ar. 10. 16. *Amplexuq; suo duceret esse suos.*

*Ergo Catechismum qui non didicere, parentes
Et præceptores in vitio esse docent.*

Nec venerantur eum, quæ non didicere verendum.

Quorum prima, Deum non didicisse, lues.

In quo aliquid peccant pueri, sed plura parentes,

Quique illis præsumunt iure magisterii.

Quorum, cum poterat flecti iam mollior ætas,

Ad pietatem illos instituisse fuit.

2 Proxima: quando sacer catus celebrabitur, illos

presentia in
templis.

Cogere, cum reliquis inter ut esse velint

Ne mediis ludat blasphema iuuenta plateis,

Dum colit æternum cætera turba Deum.

Inde mali labes omnes, contagioque omnis,

Quæ pura in primo gramine culta necat.

Inde fit, ut prauas citò præcipitetur in artes

Qui violat Domino tempora sacra Deo,

Qui sacra templa suas cum passim nuncupat ades,

Reg. 8.
eth-cl.

Illic presentes imperat esse suos.

Vt fufis ipsum precibus veneranter adorent,

Quæ res præsentem testis adesse Deum.

Vt fîleant lingua taciti, vultuq; modesti,

Dum vna verbum concio sacra docet.

Deniq; sic se habeant, sic præstent omnia, tanta

Quæ Maiestati subdita corda decet.

Tam bene compositos animos, tam pectora sancta,

Quid nisi, quod faustum, posse manere putes?

Vt proprias sedes, ipsorum ante ora parentum

PAVLINVS

In templis atas flagitet ista sacrus,
Non solum in sacris videantur ut adibus esse,
Sed faciant tali, quæ facienda loco.

- Quod quia non faciunt, passimq; vagantur iniqui,
Quem sic non adeunt, nec reuerenter amant.

Tertia, maiores ipsis vel iure vel annis

Sic habitu toto corporis excipere
Ut tales homines qui tam reuerenter honorant,
Hinc discant humili corde timere Deum

Nascitur ex ista pietas radice, metusque
Offensa, & verus religionis amor.

Ergo quando semen cernit petulantior atas,
Ante oculos positum credat habere Deum.

Sanctus namque senex patris est cælestis imago,

Quem tibi honorandum præcipit ipse Deus.

Inde tibi exemplum vitæ, morumque bonorum,

Quod tibi proponet sana senectæ, petes.

Hæc elementaris veri doctrina timoris

Quæ generis nostri corda superba domat,

Quando igitur caluum pueri illusistis Elisam,

Utrix contempti non fuit vrsa senis?

Quique senem coluit, licet imprudenter honestum,

In quanto Samuel paruum honore fuit?

Erga senes annis, & multa atate verendos.

Ut bonus euadas ipse, verere puer.

Proderit & quartò multum ad pietatis amorem.

Semper & assiduum in talibus esse locis,

Vnde proos morum succos haurire valebit,

Et metus obsequium dulce magister alii.

Cum

Hæc

9
Maiorum
reuerentia

2 Reg. 2. A

1. Sam. 3.

Scholæ

CATECHISMVS.

Has schola virtutes pueris praesentibus offert,
 A qua quisquis abest saepe, nocenter abest.
 Vix credas quantum noceat puerilibus annis
 A matre absentes sapinus esse schola.
 Et quantum pereat sperato e saenore, si vel,
 Doctrina studium, vel pietatis erit.
 Na qui adsunt praeeunt, quos vix coprederis vnqua
 Quisquis, quando alii multa docentur, abes.
 Et vetuum antiqua Persarum lege doceri
 Publicitus, cui non semper adesse vacat.
 Sed magis officiet pietati, quisquis amabit
 Improbus a Domina multus abesse schola.
 Excutiet ceruice iugum, dum lubricus errat,
 Decussoque iugo decutit inde Deum.
 Quippe Deum vt metuat crescens infantia, debet
 Virga impendentis flagra timere prius.
 Audebunt aliqui virgis indicere bellum,
 Indigni mque scholis exhibilare metum.
 Sed solet hic error nugas p oducere. Namq,
 Virga vox puero concio magna malo.
 Quem leuis improbitas agitat, cum sentiet ictus,
 Tum solet intent a fauce vocare Deum,
 Quem prius haud vnquam meminist, tu sedulus orat,
 Atque precatorem poscit habere suum,
 Impetret vt veniam, vel saltcm vt leniat iram
 Virga minax, mentis vera Magistra pia.
 Paena viros plectit sceleratos publica, quidni
 Audebit pueros plectere virga malos?

Cum

en lib.

yn! æ l. i.

PAVLINVS.

Cum schola, quæ pueros producit multa modestos

Sæpe inter mistos lugeat ire malos?

Non minus atque suos damnat respublica fures,

Perpetuo multis ciuibus aucta bonis,

Vt vitii sit pœna comes, seu grandior ætas,

Seu fuerit tenero iunior ore puer.

Ergo schola intersint pueri, metuantq; magistros:

Nam patris æterni nascitur inde metus,

Vnde mali puero quantum pater inscius affert,

Vel quicumq; huius causa furoris erit,

Cum patietur eum, quæque sese offeret ansa,

Deserta indultor vanus abesse schola?

Singula quid memorem nulli cedentia lingua?

Vnum addam, vnde puer noscitur esse pius.

5. Verba pios produnt, exhalant verba mephitum,

A lingua caueat, qui vult esse pius.

Qui colit ergo Deum, casti sermonis amicus

Thesauros habeat semper in ore sacros,

Vnde liquet, quis sit pura bonus incola mentis

Qui non est alius, quam bonus ipse Deus.

Vnde salus, vita vnde, boni illis, vnde parentes,

Vnde boni messem vel sine falce metent.

Si pia verba pia referabunt ostia mentis,

Nullus & in duplici pectore fucus erit:

Quid contra sperent pueri, quæis semper in ore

Non qua deberet cum pietate Deus?

Sed qua dedecorant illum impietate prophani

Accito in vanum ad singula verba Deo?

Vel qui spurca solent, & fœda enotuerè verba,

C iiii.

Pro-

Sermo fam-
liaris.

CATECHISMVS.

*Prodentes fontis tetra fluentia mali?
 Cuius flagitii causa est prouectior atas,
 Exemplo infirmis ausa praeire malo.
 Maxima debetur puero reuerentia, quando
 Vel facere audebis, vel leniora loqui.
 Nam veluti ad turpes exemplo ducitur actus,
 Fertur ita exemplo ad turpia verba puer.
 Ut puer ergo pius fiat, media ista sequatur,
 Illum qui curat, vel cupit esse pium.
 Sic solum agnoscit, qui se solum indicat, & cui
 Omnes debemus, quod summus, esse Deum.*
*Q. Quod satis est primi mandati intelligis, & nunc
 Proxima lex lucem poscit habere suam.*
*R. Non ullum facies tibi sculptile. quod venerere
 Cuius cuius erit forma creata rei.
 Sed neq; res ipsas sacro venerabere cultu,
 Quascunq; immensi circulus orbis habet.
 Imperiosa Dei vox cetera cuncta creauit,
 Hinc soli cultus conuenit omnis ei.
 Qui quia spiritus est, oculo neq; cernitur villo,
 Debetur cultus spiritualis ei.
 Qui vidisse Deum poterit se dicere, fingat.
 Ut nobis nostri constet imago Dei.
 Sed neq; qui vidit, quisquam vlla atate repertus,
 Unde nec illius forma liquere potest.
 Quin & in Horebo, cum lex Mosi ista daretur,
 Vox audita Dei, visio nulla fuit,
 Unde sacrum Domini reuerentia maxima verbum
 Qua sacri cultus regula sola, decet*

14
 Mandatum
 secundum.

Deut. 4. 12.

Vera

Vera Dei, & sola est semper viuentis imago
 Qui sancte, & iuste viuere gaudet, homo.
 Quem cernens oculis illum meditare colendum,
 Qui tam clari operis nobilis autor erat.
 Nec tamen humana se vult sub imagine fictum,
 Sed solo sancta mentis honore coli.
 Qua quo sanctior est, propius sese applicat illi,
 Quemq; videre nequit corpore, mente videt.
 Hunc igitur venerare tuum patremq; Deumq;
 Quaque sui cultum precipit ire via.
 Cetera ne venerere, vetat, qua ne venerere,
 Omnino satis est, sic vetuisse Deum.
 Si contra facies, multos te ducta per annos
 Poena, ut parentem premia multa manent.
 Q. In genere hac fateor, qua dixti, vera, sed illa
 Qua pueros spectat conditione, doce.
 R. Quandocumq; puer lusum sectabitur ullum,
 Siue rei alterius sic studiosus erit.
 Ne non intersit sacris, sed denius erret,
 Cum sancta officii cura vocabit eum,
 Illud, quo rapitur male sanus, seu trochus ille,
 Siue trocho peius, non habet ille Deum?
 Non habet ut Dominum, Domino quod iniquior audeat
 Preferre, & rebus facta prophana sacris?
 Quando igitur vel sacra vetant templaria lusum,
 Vel res vlla pium postulat officium,
 Qua placuere tibi prius, omnia linque, Deoque,
 Officium presta sedulus omne tuo.
 Quod quia non faciunt pueri lusumque sequuntur,
 Quando

CATECHISMVS;

*Quando studet rebus cetera turba sacris,
Pro statua lusum statuunt, idola colentes,
Dum summo anteferunt ludicra vana Deo,
Quod si aliquid lusu peius tum fortè sequentur,
Illud pro vero numine peius erit.*

*Q. Tertia lex sequitur pueros hac omnia spectant,
Quos nisi frana regant, cogere pœna potest.*

*R. Tertia Cura Deo venerandi nominis, illud
In vano assumptum pœna, minaque manent.
Nam Deus interni index fandi, atque nefandi,
A secreta homines impietate vocat.*

*Cuius si nomen sic sit iurantis in ore,
Nullus ut inde malus terror adesse queat,
Quid sceleris non confestim, utique sequetur,
Cum contemnetur, quod vetat esse malum.
Inde prophananti nomen mala quanta minatur,
Cui nullum spreto nomine numen erit?*

*Hinc toties sanctum scriptura sacerrima nomen
Commendat, mores sic alitura pios.*

*Hinc tremor auditu diuini nominis, hincque
Omne genu flexo poplite seruit ei,*

*Hinc puer in patrias iurando prouocat ades
Impius irati fulmina iusta Dei.*

*Hinc non indicum maius, non certius ullum
Innate pueris improbitatis habes,*

*Quam quando fuerit passim iurantis in ore,
Et vanum, & vacuum nomen honore Dei,
Quisquis enim nomen temerè eiaculabitur illud,
Non poterit recto corde timere Deum.*

Namq;

15
Mandatum
tertium,

PAVLINVS.

Namque Deum recto trepidus si corde timeret,
 Lingua etiam cura proderet illud idem.
 Cum lingua interpreter sit mentis, nunciaque eius,
 Impia si lingua est, cor nequit esse pium.
 Inde domi pueros plaga, colaphiq; sequuntur,
 Inde schola tristes verbera saeva sonant.
 Quod si in utroq; loco virga sit parcior usus,
 Deberet certa crebrior esse fide,
 Praecipue Domini cum res caelestis agatur,
 Utq; Deus pueri purus in ore sonet.
 Quam quoniam auertit saepe indulgentia matrum,
 Sepè magistrorum dextera lenta nimis.
 Ignorant miseri, siue ignorare videntur,
 Quanta suis pariant tempore damna breui.
 Namque scelus sceleris sit tristis poena: nec ullus
 Virtuti in scelerum fertilitate locus.
 Quo vitio nostri pueri sic undiq; sordent,
 Sic quisque impuro detonat ore Deum.
 Sen media explorare via, quia ludatur illic,
 Sine domus patria tecta subire voles,
 Vt nihil in toto mage formidabile regno,
 Nil magis iratum pradicet esse Deum,
 Quam male corruptis pueros sic moribus esse,
 Diuinum vt nullo nomen honore colant.
 Immo, vt contempto sic nomine, clarius ipsa
 Luce probent, se non esse putare Deum,
 Vel si forte putent, horrendam spernere poenam,
 Qua comes est spreti nominis, atque Dei.
 Quod vitium in pueris qui percipit auro, dolebit,

Sed

Sed qui castiget verbere, rarus erit.
 Hoc scelus exemplo maiorum augetur, in ore,
 Quos lacerum Christi corpus habere inuat.
 Vt quod ad humanam bonitas diuina salutem
 Induit, hoc nostri sit noua causa mali.
 Et mortem reuocet, quam tunc auertit Iesus,
 Cum fuit assumpto corpore factus homo.
 At tu illud corpus, quod pro te vulnera mille
 Pertulit, audebis sic violare miser?
 Illud cor pro te transfixum militis hasta,
 Vnde calens misto sanguine fluxit aqua,
 Brachiaq; illa crucem pro te subeuntia tristem,
 Membraque crudeles cetera passa manus.
 Quando prophanabis scelerato perfidus ore
 Cœlesti accensas spernis in arce faces?
 Si quis nobilior fortuna, aut sanguine, nullum
 Indicium maius nobilitatis alit:
 Quam Christū lacerare Deū, & blasphema crepare
 Verba, quibus calum despuit, atq; solum.
 Vt Christi carnem, quæ nobis tessera uitæ,
 Mortis materiem fecerit impietas.
 Militiæ splendor magno iurare boatu,
 Quæ mihi res bilem mira ciere solet.
 Proximus est morti miles, quia semper in armis,
 Nescius incertam quæ feret hora necem.
 Et tamen, ac si omnis spes uitæ exuta perennia
 Esset, blasphemus pronocat ore Deum.
 Et cum solus ei Christus vexilla fer, illi
 Discerpat miris membra reuulsa modis.

PAVLINVS,

Cui debet vitam, partumque ex hoste triumphum,
Sanguine qui statuit nostra trophea suo.

Cumque ipsi immineat praesens mors omnibus horis,
Soli deberet viuere totus ei.

Ut posita hac vita cum Christo viuere posset,
Inter Coelestis agmina militie.

Quod miser auertit, dum peius sauciat illud,
Quam pupugit pectus militis hasta sacrum.

Sed neque mercator venalem extrudere mercem,
Ni miserè iuret, se quoque posse putat.

Hinc, ubi res venum datur vlla, prophana tabernis
Iuramenta docent interuisse fidem.

Ut iam nulla fides, nisi perfida lingua prophanet,
Illud dignum omni nomen honore, Deum.

Quae tamen hinc malefida fides, quia se male fidem
Spirat, qui impuro sperat ab ore fidem.

Sed si quæsieris, quisnam prudensque sciensque
Gaudeat in vetitum nominis ire nefas,

Inuenies illum, furcasque crucesque mereri,
Qui falso cassos ore reuendit equos,

Conscia sacrilega iurans mendacia lingua,
Si reliquos omnes enumerare velim

Exemplo quorum puerilis leditur atas,
Aures obrueret densa caterua tuas.

Illam domos pestis, regnumque miserrima totum
Occupat, illa lues creditur esse iocus.

Hæc sunt quæ pueros à primis impia cunis
Exemplo inficiunt condocefacta malo.

Hinc formido male cladis subit, hinc fera bella

Intentat.

*Intemat la si dextera iusta Dei,
 Ni pueri in melius reuocentur, ut inde patere
 Possit, ab infami nos rediisse malo.
 Quomodo enim poterit res publica nostra salutem
 Sperare, aut cælum mitius esse malis,
 Cum corrupta boni passim sic semina cernat,
 Ut messem maneat nil nisi certa lues?
 In vanum variè nomen male sumitur illud,
 Sed nullo penitus deteriore modo.
 Ut quoscunque vocat puerorum cura, monendos
 Esse putem, pestem hanc stirpitus eruere.
 Sic meritam auertent offensi numinis iram
 Sic vitæ in pueris spem melioris alent.
 " Nomen honoratum terreni spernere regis
 " Ausa dabit pœnas improba lingua graues:
 " Et violare Dei nomen supra omnia sanctum,
 " Ausa dabit pœnas impia lingua leues?
 Q. Omnia quæ dixi: fateor verissima: iam te:
 Mandati quarti regula sacra vocat.*

16
 Mandatum
 quartum.

*R. Sancta loco Dominus comendat sabbata quarto
 Quo nostrum nobis omne vetatur opus.
 Ut cum fas nobis sit solum operari illud,
 Quod fieri sacro præcipit ore Deus.
 Tunc animi studio, tum cultu corporis illi
 Servire, & soli nostra vacare decet.
 Cetera quæ nostrum vigiles operamur in usum,
 Illicita violant sabbata sacra manu.
 Hinc iniuncta quies opera, quæ quando vetatur,
 Quod mala sit cernit, qui vetat esse malam.*

Exem-

*Exemplo Deus ipse suo sua Sabbata sanxit,
 Sex proprium claudens omne diebus opus.
 Contra hoc mandatum pueri peccare videntur,
 Si ludant alibi, cum loca sacra vocant.
 Cum neq; vox, neq; vis, neq; patrum exempla piorum
 Efficit, ut sacris rebus adesse velint.
 Vel si aliud quid agunt, ne peccent omnia lusu,
 Quod minus admitti sabbata sacra volunt.
 Quos ideo à teneris prudens pater exprimat annis,
 Dum facile ad flexum prabet origo malum.
 Flectitur in molli succressens palmitè planta,
 Arboris ad titulum nacta rebellis erit.
 Vt teneros à culpa animos hic vindicet illud,
 Quod prefectorum cura remissa nimis.
 Nam res illa grauem solido cum verbere pœnam
 Exigit, unde mali copia tanta fluit.
 Si vitiis in pueris non esse frequentia scirem,
 Non toties pœna mentio facta foret.
 Sed cum crebra sciam, tumq; extirpanda, minaces
 Cum virga metuunt robora parua sonos,
 Idcirco toties contra istos illa furores
 Ingemino, unde malis pharmaca nata scio:
 Et quis non malit puerum plorare, parentem
 Quam sua cum lachrymis fata dolere senem,
 Quod fiet, nisi ne doleat, prænisa cauebit
 Pœna, locus veniæ cum minus aptus erit.
 Vt pueros reuoces, non est res ardua, si sint
 Proposito audebunt qui reuocare metu:
 Atque insistent operi: & peccantes sapius, urant,
 Nam-*

CATECHISMVS.

*Namque facit facinus crescere tarda manus,
 Proderit interdum mulcens clementia. Verum
 Hac pueros paucos ducit, eosq; bonos.
 Sed quoniam improbitas multo munerofior, ergo
 Rarior est vocis gratia, pœna frequens.
 Quinque bonam populo legem describet, eandem
 Ad mala prudentem plura referre decet.
 Vnica nulla feret tibi vernum tempus hirundo
 Nec legem pueris, si bonus vnus erit.
 Vt colat ergo puer mandantis sabbata cœli,
 Texitur vnde animi fascia prima pii,
 In templo ante oculos, ipsorumque ora parentum
 In descripto illi conuenit esse loco.
 Vt discat seruire Deo, obseruare parentes,
 Imponatque animis mollia frana feris.
 Ipsi quippe Deo in templis est regia sedes,
 Hic puerum ante oculos adsit, an absit, habet.
 Hinc audire preces : hinc assentire roganti,
 Supplicibusque solet ferre rogatus opem.
 Tuque puer Domino tam charus, cuius in ore
 Fundamenta sua laudis inesse cupit.
 Cuius in aspectu tuus Angelus astat, vt ipsi
 Commendet supplex teque tuasque preces.
 Qui soli promittit ei magni atria cœli,
 Qui puerum puro corde referre volet,
 Aspectum fugies tam chari patris, in ade
 Quem tibi presentem cernis adesse sacra?
 Cum morbo premeris, cum mors inuisa minatur,
 Contemptus lachrimas audiet ille tuas?*

Quanam

1. Reg. 8.

Psal. 8.

Mat. 18. 20.

Luc. 9. 48.

Luc. 18. 17.

Quanam fronte potes speretum bona poscere patrem,

Aut petere auerti, quo potes ore mala?

Idcirco puer à templo, cum sabbata poscent,

Nolito, & rebus sanus abesse sacris.

Arripimus lusum faciles. cum sabbata lucent,

Sancta quasi ad lusum sabbata nata forent.

Queis diximi operis meditatio proprius usus,

Nos laudare docens, atq; timere Deum.

Qui quanti faciat sua sabbata, nos docet inde,

Sanctum inuentis quod velit esse Diem.

Ut defessa prius, & sex operata diebus

Respirent, quando septimus orbis erit.

Quod si cui placeat pueros tum ludere, ludant

Sed post autori prestita sacra Deo.

Et loca ludentes sibi querant illa, molesti

In quibus haud sint iis, quos sacra tarda tenent.

Atq; ita non nimia ludant mercede, nec ipsum

In lusu irritent, commoueantq; Deum.

Si nimio ludant, ipsorum est culpa parentum,

Qui natis nummos suppeditare solent:

Vel sibi surreptos calant, dum ad furta suorum

Cominuunt stulti, suppliciumq; fugant.

Quanta luis pueris? quam tetra est pestis? habere

Quo foueant lusus vile numisma suos?

Maxima pernicies impensa pecunia: cuius

Usus eis vite turpis abusus erit

Quantum inde examen scelerum prorumpat, habere

Qui vult, communis vita docebit eum.

Cui semel insuerunt, nolum desuescere, inani

D

Nec

Nec credunt loculo tristius esse malum.
 Quas non audebunt fraudes tentare furentes
 Expleat ut sacram parua moneta famem?
 Qua vel res nihili coëmant, lusune relicto,
 Mercentur ventri noxia poma suo
 Quò medicos dicit, vexent mœnore parentes,
 Cetera si memorem, nania grandis erit.
 Est minus hoc ipso consumpta pecunia damnum,
 Intra priuatos docta manere lares.
 Si iurent commune malum testantur, & ipsum
 Quod saeu ultorem prouocat igne Deum
 Sic igitur seruanda tibi sunt sabbata, patri
 Ut supplex tribuas omnia prima Deo.
 Deinde tibi, sed ita, ut respondeat illa quietis
 Cura tua cura, quæ ante tributa Deo.
 Hac lusus templo similis: laudatus uterq̃,
 Hac pietas victrix: hac puer arte bonus.
 Cui tamem, at minimè soli (quia sepe parentes
 Illud idem peccant) illud obesse solet.
 Quod, quo tota solet vicinia iure vocata
 Confluere hinc etiam discat abesse puer,
 Dum zelo patris nimio, matrisue citatus
 Moriger ad quæ non templa vaganter abiit.
 Verum quisquis erit, leuitas quem tanta rapaci
 Abstrahit incensum ad templa aliena pede,
 Nescius ignorat, quantum sibi mobilis obsit,
 Quamque sit utilitas figere magna gradum.
 Et quicquid contrà ratio Zelosa ciebit,
 Est patriæ legi insuescere grande lucrum.

Et plus profuerit mediocri incedere passu,
 Quam diducta anidum fauce referre cauent.
 Prætere a illum omnis vicinia leta salutat,
 Quem secum in templo cernit adesse suo.
 Quia res plus prodest in proximitatis amore,
 Quam titillata gratus in aure sonus.
 Sed patria leges possunt errare: sed uni
 Sapius in rebus pluribus error inest
 Qui semel errorem falsum si cæperit unum,
 Ingenti fert am stirpe propagat hydram.
 Nostra hodie, unde Deo debetur gratia nostro,
 Patria se veram nouit habere fidem.
 Vt nemo dubitare queat, doctrinaue vera
 Quam docet in cœtu concio nostra suo.
 Ni læso cerebro nondum sibi constet, & intra
 Cancellis nolit cum ratione regi.
 Sed sibi vel nimium tribuat: vel præferat illa,
 Quos procul a patrio nata feruntur agro.
 Vnde oriens patrii moris contemptus in ipso
 Instabilis nutrit pectoris ingenium:
 Vnde neque ipse sibi, patriæ neq; commodus, ut cui
 Externi ritus irrequietus amor,
 Iudicium excussit rectum, faciatque venenum,
 Quicquid ventriculus sic mala læsus auet.
 Hæc idcirco decet patres cura, atque magistris,
 Vt seruent pueri sabbata sancta boni.
 Cura eadem Dominos, quæ patres urget, in ipsis
 Quippe par empticiis multa secunda patent.
 Deprauantque tuos exempla domestica natos

*Si famulos habeant patria tecta malos.
 Ergo debet herus famulantum advertere mores,
 Ut proles illi sanctior esse queat.
 Sic & herus fiet bonus, & pater haud malus, & sic
 Aedes pro sacra computet ade suas.*

17
 Mandatum
 quintum.

*Q. Iam te sacra vocat mandati regula quinti
 Post conclusa patri debita iura Deo.*

*R. Quinta parentalem nobis iniungit honorem,
 Longa quod officium vita beare datur.
 Nec solos sentit, qui nos genuere parentes,
 Sed quos lex nobis vlla praesse iubet.*

*Vel qui etate graues annis mercantur honorem,
 Quorum canicies vestit honesta caput.*

*Quos Deus ipse, pater, qui verè est solus, honorat,
 Dum patrio secum nomine donat eos,
 Et iubet, ut simili secum donentur honore,
 Ut qui spernit eos, priuet honore Deum.*

*E quibus illorum est vel multa maxima cura,
 Qui nomen generis iure parentis habent.*

*Quos natura parens sic vult educere foetus
 Ne melius sit eis, non genuisse suos,*

*Quam non ad pietatis eos, morumque bonorum
 Omnibus officiis instituisse decus.*

*Horum opera efficitur, nequid vitiosius extet
 Intra terrena patria tecta domus:*

*Ne contracta domi labes mala moribus obsit,
 Quam non vlla schola lympa lauare potest,*

*Neu schola credatur vitiosos gignere mores,
 Quae ipsas vitiant patria tecta scholis.*

P A V L I N V S .

*Vt matutinus de lecto surgere cogar,
 Neue scholam ingrediens tardus abire velim.
 Vt bene vestitus, lotus faciemq, manusq,
 Coram ipsis flexu poplite pauca precer.
 Vt mihi sic lato benedicant ore parentes
 Qua cura in pueris spreta nocenter obest.
 Quippe Deum verè nemo venerabitur, à quo
 Neglectum patrii nomen honoris erit.
 Vt mensæ accubitus præcedat gratia, necne
 Post sumptum ingrato fas sit abire cibum.
 Vt, si post cœnam iubeat quid scribere, scribam,
 Nec mediter somnum pervigil ante preces.
 Vique diem simili claudam ratione, parentum
 Nactus ab inflexo verba beata genu.
 Vt neque me teneant, nec inepta regocia fingant,
 Cum me à discendo ludus abesse vetat.
 Vt neque mater amans nimium nimiumque laborans
 Polluat induitū, quem fleat ipsa, sro.
 Vt quoties occurro, viris etate verendis,
 Precipue quorum cognita forma mihi,
 Pileoloq, caput nudem, petasone, genuq,
 Inflexo, ac lato frontis honore probem,
 Me puerum ingenuum, ingenuisq, parentibus ortum
 A primo eductum moribus ungue bonis.
 Nec stem instar pecudis bruta, defixus in uno
 Obtutu, quando præterit vllus homo,
 Cui debetur honos capiti & contactus aperto
 Prodam barbariem rusticitate meam.
 Quod vitium nostros pueros ita turpiter ornat;*

D in.

Vt,

Ut, qui educit eos, dedecoretur eo,
 Et plane doceat sic inciviliter actos.
 Credere nullius ponderis esse Deum.
 Qui teneros animos, ut se reuerenter honorent,
 Preparat è cultu liberiore senum.
 Pluraq; praterea, quæ particularia poscunt
 Tempora, vel vitæ regula vera monet,
 Prætermitto sciens nostros spectantia mores,
 Quorum erit in patria cura tenenda domo.
 Qua Deus oro meis infunde parentibus, ut me
 Educet in laudem patria cura tuam.
 Quæ bene si teneant a te præcepta parentes,
 Præceptoris erit sollicitudo minor.
 Cuius cura statas me cogere semper ad horas,
 Cum me præsentem poscit habere schola.
 Ut precibus claudam studia, incipiamque, modesto
 Sedulus, atque silens dum precor, ore precans,
 Selectosq; meis annis proponere libros,
 Seu bene me cupiat vivere, siue loqui.
 Si quid in his libris quos lingua gratia nobis
 Commendat, mores, quo vitentur erit
 Corrigere ad legem scripturæ cœlitus ad nos
 Demissa, & Christi propria iura tui.
 Denique cum teneras corrumpant otia mentes,
 Illud in officii parte putare sui:
 Ut nunquam cessare sinat, sed semper agendum
 Tradat eis aliquid, nec metus ullus erit,
 Ne nimio oppressi succumbant pondere, quorum
 Lubrica non ullum vis graue sentit onus,

Hac mihi si per eos concedas, perque parentes
 Corpore mundus ero, pectore purus ero.
 Iam quia natura pueri malè labimur omnes
 Sapius in pœna facta luenda graui,
 Et tibi peccatum, quando illos urimus, à te
 Qui nostris studiis præficiuntur, erit.
 Ne me impune sinas vitio corrumpier ullo,
 Quod schola, cū d populo plena platea notet.
 Interea tamen hoc supplex contendo, magistri,
 Qui sumit pœnas, ut moderere manum.
 Ne vel parca nimis, vel sit numerosior aquo
 Correctrix culpe nescia virga mea.
 Quo melior fiam plagis contentus, & aggrè
 Cadi non patiar, qui merito patior.
 Ne culpam minuens, pœnam mentitus, & augens
 Sic materna graui lumina nube rigem,
 Vt cito dissiliens, & crimine turgida falso
 In præceptorem spicula seua vibret,
 Qua ratio non vlla potest, prudensue maritus,
 Id propria quamuis fulminet ille domo,
 Vel prece vel precio, suasuue retundere, donec
 Mutata indoctus cogar abire schola.
 Qua non est pueris res perniciosior vlla,
 Quam saepe ad varias ire, redire scholas.
 Quem morbum infelix producit copia, & auget,
 Urbis enim est plures morbus habere scholas.
 Pro numero capium plures urbs magna requirit,
 Sed plures, capium morbus obesse facit,
 Cuius causa mali solet illa frequentior esse.

Qua ferit innocuum noxia culpa caput,
 Et precedentes qua peccauere magistri,
 Sapius in pœnam posterioris eunt.
 Ut mihi in hoc cursu videatur (nam tibi sensum
 Mi Deus, in causa hac credo placere meum)
 Consilii hac prorsus ratio optima delige cœtos,
 Cui te commendes, filiolumque tuum,
 Delectum mutare caue, nisi nolit amice
 Errorem monitus corrigere ipse suum,
 Si quis erit: pueri nam falso sæpe queruntur,
 Præcipue blandi si mala mater erit,
 Sin velit, agnoscatque gradus sistendus in illo,
 Ne veritas lapsu deteriore vicem.
 Ad quid, si tuus error erit, non vlla magistri
 Culpa, quod euentu cernitur esse frequens?
 Non citus errorem renocabis? non cito causam
 Excuties, per quam natus hic error erat?
 Et natum pater ipse tuum patieris abire
 Impune, ut falso crimine victor ouet,
 Si modo comperies mentitum? ne mihi iusta
 Instigi cuperem verbera mille manu,
 Si quid mentitus reperirer, ut inde parenti,
 Et præceptori iurgia sæuia darem.
 Qui si coniunctis animis concordia gesterit
 Pectora, erunt studiis vela secunda meis.
 Viq; precor supplex tibi cum commendo parentes,
 Sic præceptorem, mi Deus, oro regas.
 Ut me sic doceat, sic sanctis moribus ornet
 Cultorem ut faciat nominis esse tui.

Denique

PAVLINVS.

Denique quicquid agent, qui me gennere parentes,
 Vel qui doctrina, & moribus erudiunt,
 Exemplo praeunte iuuent, & ad optima quaque
 Deducant gressus integritate sui.
 Sic iustus tribuetur honos, utrique parenti,
 Mandatoq; tuo, promeritoq; suo.
 Sin erret, peccetque parens, nec, quod, imperat aequum,
 Curet, ut in sanctis moribus erudiar.
 Credo tamen non esse meum contemnere, cuius
 Mandato Domini sic stabilitur honos.
 Illud idem statuo de praeceptoribus, atque. ut
 Quisque mei curam debet habere status,
 Illorum errores Domino permittere, at ipsos
 Sic colere, ut iubeor patris ab ore Dei
 Ultima cura mihi est de me, ne negligar à me,
 In tanta istorum sedulitate malus.
 Quod fiet, nisi primam tua gratia ceram
 Fingat ad arbitrii mollia iura tui.
 Ut faciam, quaecunque mihi facienda dabuntur,
 Et fugiam, quae sunt defugienda mihi.
 Ut, quia te agnosco solum (pater optime) fontem,
 Vnde mihi, unde meis profluit omne bonum,
 Et scelerum ultorum, quae perpetrabimus acrem,
 Te colere, & pura mente timere queam.
 Ut, si quid peccem contra mandata parentum,
 Vel praeceptoris iussa seuera mei,
 Contra te fieri agnoscam gemituque dolorem
 Testes, sic Domino displicuisse Deo.
 Ut, cum plena suo progressu accreuerit aetas,

Vox

*Vox mea sit laudis buccina plena tua
Hac ego, dum gemini percurro parentis honorem,
Sic percensebam discutienda mihi:*

*Vt quis honorandus constaret, tum quis honorans,
Cuique suus capiti quo tribuatur honos.*

Q. Gratulor hanc mentem tibi, nec despero futurum

Quin idem castis moribus esse velis,

*Sic etenim implorare Deum, testemq; ciere,
Indicio est hominem te cupere esse pium.*

Atq; magistrorum curam, studiumque parentum

Monstrati, unde illis competit a quibus honor,

Sic quoque praefectos, qui publica munia tractant,

Vel qui priuatim propria tecta regunt,

Ad similem inuitas similis virtutis honorem,

Inque suos similes moribus esse cupis.

Quod quia credo tibi persuasum fortiter: opto

Edoceas, quidnam regula sexta velit.

R. Sexti cura loci de sanguine precipit, ut ne

Iniusto madeat foeda cruo, e manus:

Quem Christus patris interpres conuitia tollens,

Quaeis ruit in tristem sauior ira necem,

Sic exponit, ut a sacris illum arceat aris,

Qui fratri discors audet adire Deum.

Quin & peccatum hoc pueros non deserit, in quos

Iurgia saepe, sed & vis aliquando cadit,

Si vis in eadem proruperit, impetus ille

In nervum erumpet, conficietq; duos.

Præter & humanam, quæ per suspendia, pœnam

Exagitat causam sanguinis ira Dei.

18

Mandatum
Sextum.

Qui

Qui ferro petitur, petitur quando eius, imago;
 Cuius ad effigiem factus Adamus erat.
 Iam quia teste Deo cadis sunt iurgia cause,
 Quae bilem moneant verba, cauere decet.
 Quae vel prima solet proferre superbia: quando
 Vel sanguis, vel opes, literulae tument.
 Vel lis in lusu, vel falsa calumnia mordet,
 Conflatura odium suppliciumue aliis.
 Quaeque serunt inter concordēs praelia fratres
 Qualia multa solet prauus amare puer,
 Ut charum videatur eum, quem instigat, habere,
 Et vanas grates stultus inire queat.
 Quaeque domum falsa patriam suadente querela
 In flammās rabida seditionis agunt.
 Dum pater in famulos, vel in ipsum concita patrem
 Inflato mater gutture probra iacit.
 Denique quicquid erit quo mors, mortis,que sorores
 Mendaces linguae dira venena vomunt:
 Illud idem pueris in molli etate cauendum.
 Quod matura aetas exitiale videt.
 In quo saepe solent stulti peccare parentes,
 Inque suis illud grande fouere malum,
 Dum litis socios patriae, rixaeque furentis,
 Participesque sua bilis habere volunt.
 Vel, dum scire volunt, quae pulsa pace sciuntur,
 Ad delaturam stultius erudunt.
 Q. Hec ut & illa priora probe per singula cernis,
 Septima iam legis regula lucis eget.
 R. Illa verecundi custodia casta pudoris

CATECHISMVS;

Corporis atque animi claustra pudica cupit
 Ne pueri admittant ea, quæ admississe pudebit,
 Conscia cum tepidus tinxerit ora rubor.
 Huc etenim in pueris mœchatius, si qua patrabunt,
 Esse quibus poterit læsa pudicitia,
 Quæ quia vix fas est vel solo nomine nosci,
 (Nam castos animos nomina casta decent,
 Quique fugam impuris vitiorum suadet aperte,
 Illa videt fieri, quæ fugienda monet,
 Hac illa ingenii improbitas, quæ noscere gaudet
 Quod vetat esse malum, quò sciat esse malus)
 Sit satis ergo semel monitum: quò incendia vites
 Scintillam vitæ, quæ male fota cremat.
 Vnde amor infami sese pretextere cultu
 Audet, & obiecto melle venena tegit,
 Et pueri incurrunt in crimina sæpius illa,
 Quæis nesciuerunt crimen inesse rudes:
 Hinc & adulterium, & stupri insatiata libido,
 Virtutisque hostis tetra cupido pie
 Fit comes atatis prouecta, inuitaque cedit
 Pulsa loco, à primo quæ fuit ungue comes.
 Hinc Deus in sacris ita cedit adultera libris
 Pectora, cœu scatebram, prolunemque mali,
 Quæ pollutus homo, & turpis prurigine carnis
 Fœdat sinceræ religionis aquas.
 Idcirco Deus orandus de pectore puro,
 Vt largiri etiam corpora pura velit.
 Quod sine eo corruptus homo præstare nequibit,
 Cui naturæ placens inserit ipsa malum.

*Q. Ista piè, & saluo puerorum dicta pudore
Qua curanda magis, quo magis illa tegis.*

*Legis at Octaua, qua furto indicere bellum
Imperat, ad se iam norma venire iubet.*

*R. Quæ duo proxima sunt mandata, latentia furta
Et falsi testis noxia verba vetant.*

*Et propriè è vita nostra mendacia tollunt,
Quæ patre nata malo sunt odiosa bono.*

*Nam furtum faciens facto mentitur, ut ille
Verbo, qui falsi testis iniquus erit.*

*Verum furta prius, quæ spe caliginis aucla,
Et tandem lucem nata necare solet.*

*Dum puer occulta nunc fallit fraude parentes,
Nunc socios, vel quoscunque latenter adit.*

*Ut sic mercetur, quæ sunt placitura palato,
Vel lasu perdat, quæ male parta malo.*

*Huic est mandato nimium capitaliter hostis,
Viscatas pueri quod vetat esse manus.*

*Hinc schola surreptos queritur commota libellos
Et dolet in pueris triste tyrocinium,*

*Quinctiam patres, ubi eis res cognita, tales
Pectore iacturas impatiente ferunt.*

*Dum redimit veteres, vel si reperire nequibit,
Cogitur ad sumptus parca crumena novos.*

*Cum pueris libros subductos nomino, solos
Nolo, sed quicquid surripitur e is.*

Si violenta etiam quævis iniuria fiet,

*Qua non iure suas in sua vertit opes,
Subiacet hinc legi, quæ vult sua quemque tenere,*

Dextera

CATECHISMVS.

*Dextera qua Domini iusta tenenda dedit,
Hoc ut turpe malum pueris, sic inde fouetur,
Quod sint qui precio talia furti cient,
Ut paruo coemunt, quod magno constat, alantque
Tandem aliquando malam furti datura crucem.
Cura magistratus nisi publica puniat istos
Emptores, furti flebile semen alent.*

*Quod Deus extirpare volens ita precipit, ut ne
Tanto vlla parcat conditione malo,*

*Ne si contemnat Domini mandata iubentis
In caput accersat verbera iusta suum.*

*Q. Altra pars superest vocis mendacia tollens,
Quam sacra legis regula nona docet.*

*R. Quam sit res rdiosa Deo fallacia lingua,
Qua falsi in fontem testis ab ore premit,
Declarat vindicta Dei, cum testis iniquus
Afficitur multa, qua petit ipse reum.*

*Vt proprio, si non alieno percita damno,
Veracis lingua debeat esse fides.*

*Sape monet pueros falsum testarier, ut sic
Non bene cantorum sint in amore patrum.*

*Sape odium illorum contra quos ire iubentur.
Cuius causa odii digna fauore fuit.*

*Cum puer impurus sceleratum admittere crimen
Audet, ni celet conscius, odit eum.*

*Sape iocum, ludumque putat socialia iura
Mendacem in media fallere posse schola.*

*Sed res est odiosa malis insuescere rebus,
Morbus enim fiet, qui fuit ante iocus.*

Et

21
Mandatum
iurum,

Et quaecunque docent pueros mendacia causæ,
 Sine placens aliis gratia, sine iocus
 Sine odium iniustum, quia verum euertere querunt.
 Quod summum in titulis, nominibusq; Dei,
 Indicunt Domino bellum, falsumq; professe
 Mendaci lingua debita flagra petunt.
 Utq; Dei mendax veracis prouocat iram
 Sic facit ipse, sibi ne sit habenda fides.
 Præterea miseram torquet conscientia mentem
 Lingua, recordantis impia verba viri,
 Per qua fraude mala testantis concidit insons.
 Cui Deus ultorem porrigit ipse manum.
 Et feriet falsum testem, linguamq; dolosam
 Uret inextincta flammæus igne sitis.
 Quando viri testes adhibentur, falsaque iurant,
 Vrgent & grauius, deteriusq; reos,
 Quam quando pueri causis lenioribus acti,
 Indicia exercent in puerile caput.
 Sed paribus vitis certatur: linguaq; mendax
 Ex a quo pueros dedecet, atque viros.
 Q. Hæc bene: sola super supremi est cura laboris
 Qua decimo leges claudit honore decem.
 R. Lex postrema situ decima est, sed pondere prima,
 Qua refecanda omnis terra cupido mali.
 Illa iniustitia est radix primaria, cuius
 E sparsis passim frondibus omne malum.
 Nam cupere illa, quibus mens irritata patenter
 Ipsa sibi sternat per mala cuncta viam.
 Est scelerum portas aperire, & cardine verso

Trudere precipites tartara ad ima reos.
 Quicquid enim facere in tabula prohibemur utraq;
 Si cupiamus, id est, profluit unde malum.
 Quod capta illecebris vitiorum caca libido
 Omne explorat, eis quo potiatur, iter.
 Hinc ea ludendi in pueris male suada cupido,
 Quae celeres clausa cogit abire schola.
 Nec curare, dies si rideat aëre puro,
 Sen totus crassis nubibus ater eat.
 Si sollatus erit, patuli placet area campi.
 Quaeque patent, ipsis illa patere putant.
 Sin pluuio si forte die sol tristior, illis
 Angulus ad lusum quilibet aptus erit,
 Vt nisi ludatur, nulla renocentur habena,
 Cui liber in manibus, liber is esse nequit.
 Ludere nec tantum pueris aliquando noceret,
 Si sciret recti lusus habere modum.
 Sed quae non per eos iniuria, quando vagantur
 Excussi spacio liberiore ingi?
 Hic sibi raptum aliquid, fractas dolet ille fenestras,
 Non ulli damno parcat inepta manus.
 Sape sibi corpus dum fluminis abluat aluco,
 Indura ostentat triste cadauer humo.
 Hac mala ludendi sitis improba prouocat, atque
 Istis, si qua istis deteriora parit.
 Sed pretium lusus incommoda crescere, mentem
 Spelucris accendens uberiore, facit.
 Nam puer aequales cernens colludere, solus
 Ne spectet, nummos totus auere solet.

Vnde patri matride sua clam surripit ista;
 Vel sociorum aliquid vendit, ut inde parcat.
 Vel quauis ratione alia modo comparet illos,
 Per fas, perq; nefas ludere diues amat.
 Verum pernicies pueris est maxima, quando
 Mater eis locuples, vel pater ara dabit;
 Hinc celeres audem facinus quodcumq; patrare,
 Quos locupletauit stulta crumena patrum.
 Sin exhausta patres iam sentit copia duras,
 Vertunt impuras ad mala facta manus.
 Hinc Domini deserta Dei delubra queruntur
 In tenero totum corde iacere Deum.
 Hinc schola discipulos dum cernit abesse frequentes;
 Ad tristes nervos lingua parata gemit.
 Hinc pueros cernens multos turgente theatro
 Emungit nummis improba scena suis.
 Et quocumq; illos rapit imperiosa cupido,
 Ne morer in multis, huc furor urget eos.
 Vt iuuat interdum committere, quod neque patrum
 Nec preceptorum prendere cura potest,
 Et sua tu illent hilari precordia risu,
 Quod sic astute fallere virosque queant.
 Si diuini etenim mandati singula membra
 Excutias, cernes hoc caput esse mali.
 Quod pueri cupiant illis incumbere rebus,
 Quas nacli oderunt, quod vetat esse malos;
 Vt nisi pruritus, suauemq; cupidinis hydra
 Excindas frustra cætera precipias.

Hinc quibus in pueros provincia, suis parentes.

Sed præceptores, suis aliud quiderunt,

Peruigiles omnem debent intendere curam,

Quamamcauti hominū curat aurore potest,

Ne quicquam obiciatur eis, quo pulsa cupido

In vetitis sceleris cogat abire nefas.

Præcipue cum lesa Dei patientia quamuis

Tarda, tamen certo puniat igne malos.

Ipsis præsentem patribus latuere dolorem,

Ex quibus est huius plurima causa mali.

Q. Vera quidem fateor, quæ dixisti cuncta, tibiq;

Gratulor assensu, sic ea scire, meo.

Verum, mi fili, certum est te omnino require,

Præstare ingenii viribus ista tui.

Ut sine subsidio diuini numinis amplius,

Moriger hac eius iussa tenere queas.

Unde Deum precibus, multisq; tacessere votis

Conuenit ut vires suggerat ille tibi.

Sipotes ergo precem, Dominus quam tradidit, effice.

Quæ sola est omnis formula vera precis.

In qua quicquid opus nobis, ut clausit Iesus,

Sic patris huic dederit dextera, quicquid opus;

Si vere fidens, & vero corde preceris.

Illum quem nullus fallere fucus habet.

R. Ne dubites, illam memori quin pectore formam

Ut premo, sic et in voce referre queam.

Noster, qui in cælis resides pater, effice nomen

Ut velit hic mundus sanctificare tuum,

Adueniat regnumque tuum, fiatque voluntas,
 Sic ut eam celum, sic quoque terra velit,
 Da nobis hodie panem, quem quisque dierum
 Expetit, ut nostrum hoc omne fidelis alati
 Debita nostra etiam nobis dimittre, aliorum
 Nos ut eis in nos facta remissa damus,
 Ne nos inducas, vicio tenemur ut villo
 Ne depredetur pectora nostra Manus,
 Quippe tibi est regnum, tibi vera potens solus,
 Gloriaque haud villo deperitura die.
 Q. Quia petis a Domino tali prece, cum petis, ut te
 Infirmitate dextra subueniente iuues,
 R. A patre caelesti, nostro Dominoque, Deoque,
 Unde venit nostri copia plena boni,
 Contendo, ut mihi sic adsis, populoque fideli,
 Qui toto solum corde precamur eum.
 Ut veneremur eum, soli seruire velimus,
 Obque secundemus, sic ut oportet, ei
 Quinetiam precor, ut nobis impertiat illa,
 Unde salus animi, corporis unde salus.
 Ut peccata velis nobis dimittere nostra
 Misit, & ad veniam promior esse suam.
 Ut nos defendat, quando vlla pericla minantur:
 Spiritibus nostris, corporibusque malum.
 Nec vel peccati, vel iniqui demonis assem.
 Mortis in aeterna proficiamus iter.
 Hec ego pro patria spero bonitate datorum,
 Quandoquidem medius Christus Iesus erit.

25
ecum v.
in puc-

Q. Quid proprie pueri huc in praeceptis, ut ante
Mundum, ad pueros, pertinet? dicitur.

R. Hinc dicitur infirmis ex sese viribus esse, et

Omniaque sola dona petenda Deo.

Perpetuis precibus debent insistere, unde

Ut patrem suum in sua vota Deo.

Hinc cum templa vocant, sacris, precibusq; vacandū

Discant, quā templi regia iura docent.

Cum scholasque a curis precibus exorsa labores

Præparat ad mores præmia corda pio,

Auribus, & linguis immota silentia mandant.

Dum sociis clare præcinit ore puer.

Vi Deum illorum mentemque habitumque requirunt

Attent a sacris audiat aure preces.

Quando domi patriæ peragent sua tempora, debent

Omnia, per sacras semper obire preces.

Cum surget de mane puer, mentemq; manusq;

In cælum tendens talia dicta dabit,

Omnipotens æterno Deus, tibi gratia grata

Sit mea, de pueri corde profecta pio.

Quod me sola nouo, pulsa calligine vobis,

Feceris incolumem rursus inire diem

Qui mihi purus eat, nec crimine sordidus

Munifici valem lumina pura patris.

“ Quando ibit cubitū somno suadente quietem,

He præcant somnit tempora grata preces.

Magne Deus, clemensq; pater, cui victimæ pura,

Gratia de grato pectore fusa placet.

26
reces ma-
tinæ pueri
lecto sur-
gentis.

26
preces ves-
pertinae pue-
ri cubitum
pantis.

Quas

Quas potero munera tibi, quae solent gratas, m. H

Hunc penitus potui sic superata diem, q. u. 2

Quem non sequitur somnus, sed dormire, incertum m.

Dapater, ut tibi sit mihi quae quies, c. h. r. 2.

"Primo manus patrem, matremque precor, p. a. d.

Ut pro te ad Deum, fundas precor, q. u. 2

In quibus evadent fueris quamvis generis, m. l. "

Quamque tibi cupiam cedere cuncta bene, m. l.

Quod quia sola Dei clementia suggerit, orem, a. u. h.

Ut tibi facundet, multiplicetque bona, m. l. 2.

Illud idem faciet, cum vox ventura superem, o. m. a. d. u. m.

Imperat, afflatusque utriusque genu, p. o. d. e. l. l.

Quippe quando sum pia consuetudo parentum, E. p. i. g. m. a. m.

Est exorandi semita recta Dei, E. p. i. g. m. a. m.

"Quandocumque vocant alimentum tempora, supple, x.

Talibus videris vocibus ante cibum, m. o. r. i. o. 2.

Summe Deus, tua nos nisi dextera nutriet amas, 2.

Deficient tristi corpora victa fame, m. i. n. i. o. n. 2.

Sed nutris, pellis que famem, reparasque salutem, m. o. d. 2.

Languentemque fauces uberioris cibo, m. i. o. l. o. 2.

Quem grati excipimus, quo sic satiemur abunde, m. l.

Commoveat bilem ne gula nostra tuam, m. u. n. d. 2.

"Cum satur a mensa surget, ventremque repleris, m. l.

His similes humili proferat ora preces, m. o. d. 2.

Ingentes tibi summe Deus de pectore grates, m. u. n. d. 2.

Fundimus, ob sumpti munera grata cibi, m. i. o. d. 2.

Præterea cupidi reliquam sic degera vitam, m. u. n. d. 2.

Ne nobis placeat displicuisse tibi, m. i. o. d. 2.

11
Hic
cupit
11
11

21
Parentum
benedicti
11
11

29
Gratiarum
actio ante
cibum.

30
Gratiarum
actio post
cibum.

31 *Hac prece clauduntur, quaecumq; precamina mensant*
 tio grati- *Seu primam ducunt sine sequenti eam.*
 am quo- *Incoluntem pater oro fidem, populamque fidelem.*
 odo clau- *Serues, & nostrae regiae sceptrae soli.*
 nda. *Daque salutare nobis super omnia paceris.*
Qua pascit proprias Christus Iesus oves.
 “ *Iam quia doctrina studio puer ardet, ut illam*
Impetret à Domino, sic prece flectet eum.
 Ante animum inducens, quod sit sapientia vana,
 32 *Qua non à summi mente profecta Dei.*
 etes pro *Omniaque ut noris latum miranda per orbem,*
 pctrina *Prodesse absque Dei cognitione nihil.*
 comparāda *Et primam in studiis curam esse, agnoscere Christum.*
Et quae pro nobis vulnera passus erat,
Atque ita compositus submissa voce precetur
 33 *Certo auditurum talia vota Deum.*
 “ *Summe Deus, caelum cui sedes, terra scabellum,*
Quo sine nil sciri, percipierue potest,
Quod verè sapiat, quia tu sapientia vera,
Tu solus verae cognitionis apex,
Huc vultus aduerte tuos, laetusque precanti.
Annue, quod dono gestit habere tuo.
Linguarum studio capior, quibus omnis inesse
Thesaurus veri creditur unde via,
Tramite qua reliquas recto deducet ad aries,
Clausaque in his dexterae grandia dona tua.
Caelitus has à te mitti docet ignea forma,
Qua sacer è sancta spiritus arce ruens

Agmen

Agmen Apostolicum linguarum dote refarsit,
 Qua didicit Christum natio quæq; tuum.
 Iam quia linguarum mihi vera scientia curæ,
 Cuius te autorem muneris esse scio,
 Te precor ergo meam ditare hoc munere mentem
 Ut linguis dives te mea lingua sonet.
 Vique instructus eis per honestas impiger artes
 Maturo ætatis flore viator eam.
 Vnde sciens, prudensque meis passim vitis esse,
 Vivereque ad legis suavia iura tua.
 Ut mea lingua tua locuples sit nuncia laudis,
 Et nomen pleno prædicet ore tuum.
 Quod precor, hoc concede mihi, pater optime, queso,
 Tuque meas facito pondus habere preces,
 Cuius ope accipimus quacunque rogamus Iesu
 Christe, salus populo, pacis & araturo
 "Hanc seriem in precibus si struxerit, omnia summi
 E patris speret cuncta potente manu,
 Quæ pietas sperare potest, speratq; ab illo
 Accipere, in cuius pectore firma fides.
 Qui præstat, quæcunque solet, promittere fidus,
 Inque suis similem vult habitare fidem.
 Q. Ista Catechismi in pueris mihi forma probatur,
 Verum istis atas plura virilis auct.
 Qui docet ista alios, plura istis discat oportet,
 Quæis docto hæreticum proterat ore caput.
 Si quando certamen erit, ne pugnet inermis,
 Armatis quando viribus usus erit.

*Sed mihi adhuc indictum aliquid superesse videtur
Doctrina pleno pergat ut ista gradu.*

R. Sacramenta duo te credo requirere, Christus

Quæ voluit memor es semper obire suos;

Baptismum & cenam fidei signacula nostra,

Quæ duo sola suis Christus habenda dedit.

Occupat introitum baptismus & tergere sordes,

Ac pura ad Christum mente venire iubet,

Quod proprio exemplo Christus sacrauit Iesus,

Non quod eo totus purus haberet opus,

Sed qui nos moriens effuso sanguine lauit,

Corpora sacra spargere iussit aqua,

Sic aditum fidei & nostri sacraria Christi

Baptismus, vitæ ianua prima tenet,

Quem quia cum prima vitæq; & luce professi

Cælesti obtulimus nomina nostra libro.

Hoc unum superest, vitam præstemus ut illum,

Quæ dignos vitæ nos dabit esse libro.

Cenæ iubet Domini mortem patientis Iesu,

Quam pro te misero, ne morerere, tulit,

Ne te unquam capiat scelerata obliuio, quis sic

Sanguine delonit crimina nostra suo.

Cuius, cum memor es, memor es, quæ morte peristi,

Quaque via rursus reddita vitæ fuit,

Victus ut in mortem secum te traxit Adamus,

Sic secum in vitam ducit Iesus opans.

Ille voluptatis & suavia mala secutus,

Æterna mortis flebilis autor erat.

Hic

33
sacramen
duo.
Baptis-
mus.

34
Cena.

Hic tibi per medios superata morte dolores,

Aeterna vita nobilis autor erat.

Iam cui te debes parva pro munere vita.

Huius ab hoc munus immemore esse potes?

Ergo sacrosanctum, qua vita est iessera coenam.

Caelesteq; stude laetus obire dapes.

Cui mensa accumbens, socios coenaeque tuosq;

Quicquid habet coeli regia, fidus habes.

Hec illa esse puto, qua tu superesse putabis,

Doctrina ut pleno pergeret ista gradu.

2. Hec ea sunt, aliis qua subiicienda putabam,

Quorum summa breui carmine talis exit.

1 Prima fides docet historiam, qua credita vita

Aeterna certam spem patienter alit,

2 Mortua neue fides iaceat praecpta sequuntur,

Qua vitam exornant praestita spemq; fouunt.

3 Qua prestare hominum peccantium nescia virtus

Pectore diuinam supplice poscit opem.

4 Iam quonia immemores haec omnia prodimus, vltis

Sacramenta duo Christus habere dedit.

Quorum posterius repetitum saepius armat

Contra obliuias ipsius acta vias.

Nam prius admissum semel, idque in limine prima,

Non habet, ut rursus post repetatur, opus.

Hac sensus est summa tui, doctrinaq; vera,

Quam, vere Christum qui proficentur, habent.

Quam cupio pueris notam sic omnibus esse,

Ut passu accelerent ad tua verba panis,

43

Summa q.
partium, Ca
te chismi.

lie

Vi

Trivita effugam istam pietate figuram,
 Quam retuli lingue vox generosa tue.
 Qua praeceptorum cura est, qua cura parentum,
 Quae Christum docti cura ministerii.
 Nec minusq; haec ipsis pueris curanda, salutem
 Qui posita terminant in pietate suam.
 Qui si contra istam peccabunt plurima formam,
 (Vt mala nostra etas ferrea multa docet)
 Excusabim eos vitiosi publica fatus
 Disciplina parens, qua sine falec metit,
 Morbidaque ipsa maior non vult extrudere morbos,
 Vt medicum expectet meta suprema Deum,
 Sed non sic absoluet eos, ut crimine puros
 Se coram Christo iudice stare putent.
 Qui sua priuatim memorans peccata cuique,
 Multat supplicio singula quaeque suo.
 Unde decet pueros, si se sapienter amabunt,
 Huius doctrinae sic pia verba sequi.
 Recorant Domino, quando sistuntur lesi,
 (Nam pueros etiam mors male certa rapit)
 Obsequii laudem propriis, vitaeque coronam
 Eius capiant iudicis ore Dei.
 Ista satis: superest, ut quod tua lingua peregit,
 In reliqua vita sedulus illud agas.

PERORATIO.

Hec ego perspicuo descripsi carmine, verbis,
 Qualia, qui facilis, sermo pedestes habet.

Vi

PAVLINVS.

Vt numeris modeste transuerfis prosa loquatur,

Quæ cecinit celeri concina Musa puerile.

Et nihil omnino spirans affine poetis,

Exhibeat Romam, quando Latina fuit.

Versus enim afflatu quem plena poetica raptò

Ex antro profert Calliopea tuo,

Et cerebrum exagitat puerile, & monstraminatur.

Dum vastis, ut equus denique, errat agris,

Præterquam quod falsa foret, quantum inuocat illa.

Numina, quæ vero se & mimica Deo.

Ingenium pueri, mira leuitate refertum

Dementia, Vates dum studet esse furens.

Ut, quando stabilem poscit respublica sensum,

Nil præter nugæ ebria Musa vomat.

Vt demirer eos, linguas qui ex arte professi

Obtrudunt pueris carmina prima suis.

Atque ea vix lingua natæ elementa Latina,

Quæ musas ipsas metra videre pudet.

Hosce solet factus proferre puertia, quando

Ad canticum properat non bene docta loqui.

Cum solido incessu præcedat sermo solutus.

Et referant lepidos carmina rara iocos.

Quos ita laudato commendat gratia plausu,

Si parçe atque suo tempore adesse velint.

Hinc ego sic istos studui componere versus,

Inde ut perciperet, syllaba quanta, puer.

Et morum proprias leges monitusque salubres:

Atqui Phœbeum, Pieriumue nihil.

Transparente

CATECHISMVS

Transparente tegi cupiunt molaria veste.
 Ut cernat monitus turba docenda suos.
 Nam stylus obscuro nitens anigmate lucem
 Dum fugit; e' monitis lucra futura fugat.
 Vnde ego dum morum, & vite precepta peragra,
 Ad pueri captum carmina fingo rudem.
 Nec tamen insignis ideo contemno Poetas
 Quorum cum musis gratia vestit opus.
 Quorum scripta lego, & pueris commenda legenda
 Que discenda pie cautio parua dabit.
 Sed pueros cupio vitare illa, inde quorum
 Imprimis ingenii plurima vana ferar.
 Si labor hic genio censebitur esse probanda,
 Latior exiguo tempore plura dabit.

TER

*Tertullianus libro de Pudicitia cap. I. de om-
ni re bona in genere, etiam sua ætate, cum
Romanum imperium penè in senium verge-
ret.*

PVdicitia (quam in eo libro mirificè ex-
ornat) aliquatenus, inquit, in seculo mo-
rabitur, si natura præstruxerit, si disciplina
persuaserit, si censura compresserit. Siqui-
dem omne animi bonum, aut nascitur, aut
eruditur, aut cogitur. Sed, vt mala vincunt,
quæ vltimorum temporum ratio est, bona
iam nec nasci licet, ita corrupta sūt semina,
nec erudiri, ita deserta sunt studia, nec cogi,
ita exarmata sunt iura. Quid quæso diceret,
si nostra ætate viueret, & dominante licen-
tia corrupta omnia cerneret? Quæ nostro-
rum temporum ratio eo est deterior, quia
Christianam seueritatem professi nihil
præter vocis sonum Christo dignum sa-
pimus.

FINIS,

